לקוטי שיחות

CHAYEI SARAH חיי שרה

SELECTIONS FROM

LIKKUTEI SICHOS

INSIGHTS INTO THE WEEKLY PARSHA

BY THE LUBAVITCHER REBBE

CHAYEI SARAH | חיי שרה

LIKKUTEI SICHOS, VOLUME 15, P. 163FF.

Adapted from the *sichos* delivered on 20 Cheshvan and *Parshas Chayei Sarah,* 5735 [1974]

Introduction

As mentioned previously,[1] for more than 20 years, at every *Shabbos farbrengen,* the Rebbe would analyze one of *Rashi's* commentaries on the weekly Torah reading. Highlighting *Rashi's* self-avowed intent,[2] "I have come solely to explain the straightforward meaning of Scripture," the Rebbe would explain how *Rashi* carefully chose his words to enable a five-year-old beginning the study of *Chumash*[3] to understand the words of the Torah.

Unlike others who see *Rashi's* commentary as an anthology of Rabbinic teachings, the Rebbe maintains that *Rashi* cites a teaching of our Sages for two reasons:

a) *Rashi* understands that our Sages are teaching the simple interpretation of the narrative. In those instances, *Rashi* does not state his source, since he views our Sages' words not merely as *Midrashic* insights, but rather as sourced in the words of the Torah itself.

b) *Rashi* sees the simple interpretation of the Scriptural narrative as problematic. Therefore, he cites a Rabbinic interpretation even when it does not follow the simple interpretation of the narrative entirely. In these instances, however, *Rashi* clarifies his intent by prefacing his interpretation with the words, "Our Sages interpreted…," or the like, to emphasize that he is departing from his ordinary practice.

The *sichah* to follow is a classic exposition of these principles. The Rebbe cites *Rashi's* commentary to the verse,[4] "Yitzchak brought her to the tent of Sarah his mother." *Rashi* cites the words "to the tent of Sarah his mother," and explains:

> "He brought her to the tent," and behold, she was Sarah his mother; i.e., she became exactly like Sarah his mother. As long as Sarah was alive, a light burned from one *Shabbos* eve to the next, blessing was found in the dough, and a cloud was attached to the tent. When [Sarah] died, these signs ceased, but when Rivkah came, they resumed.

The Rebbe explains how *Rashi* carefully considers every word used in this commentary, why it is a logical imperative for *Rashi* to cite each of the three miracles that took place, and why *Rashi* deviates from the *Midrashic* sources from which it appears his commentary is derived.

After analyzing the details of *Rashi's* commentary, the Rebbe cites it as support for his call for all Jewish women and girls to kindle *Shabbos* candles even before marriage and, indeed, from early in their childhood. As is evident from the Torah's words,[5] it was only after Yitzchak saw the miracles *Rashi* mentions that he decided to marry Rivkah. And,

---

1. See p. 3.

2. See *Rashi's* commentary to *Bereishis* 3:8, 24.

3. Cf. *Avos* 5:22.

4. *Bereishis* 24:67.

5. See p. 230 below.

as *Rashi* explains,[6] Rivkah was three years old at the time of her wedding. Even though a child of that age is not obligated by Scriptural Law to observe *mitzvos*, and Avraham also kindled *Shabbos* lights in that tent, Rivkah fulfilled this *mitzvah* herself.[7]

The Rebbe uses the above concepts to underscore the great power possessed by every Jewish girl or woman, even a young child of the age of three, when she kindles *Shabbos* lights. Though Avraham fulfilled this *mitzvah*, neither his nor Yitzchak's *Shabbos* lights burned from one Friday afternoon to the next. That miracle was manifest specifically when Sarah kindled her *Shabbos* lights and, afterwards, when Rivkah began doing so as a three-year-old girl.

True, when a Jewish woman or girl lights *Shabbos* candles today, the physical light generated by her candles does not remain visible for that length of time. Nevertheless, in truth, the same phenomenon prevails in the spiritual realm. This light generated by her kindling *Shabbos* candles will illuminate her home throughout the entire week.

In addition to the light brought into their own homes, the *Shabbos* candles Jewish women and girls kindle have an effect on the world at large. As the *Yalkut Shimoni*[8] states, kindling the *Shabbos* lights brings closer the era when G-d will show us "the lights of Zion," with the coming of the complete and ultimate Redemption.

---

6. *Rashi*, *Bereishis* 25:20.

7. This is a necessary conclusion, since, as *Rashi* teaches (*Bereishis* 26:5), Avraham observed the entire Torah, including also the Rabbinic *mitzvos*.

8. *Yalkut Shimoni,* the beginning of *Parshas Behaaloscha.*

Rivkah's *Shabbos* Lights

Three Miracles

On the verse,[1] "Yitzchak brought her to the tent of Sarah his mother," ***Rashi*** **cites the words, "to the tent of Sarah his mother," and explains:**

> **"He brought her to the tent," and behold, she was Sarah his mother; i.e., she became exactly like Sarah his mother.[2] As long as Sarah was alive, a light burned from one** ***Shabbos*** **eve to the next,[3] blessing was found in the dough,[4] and a cloud was attached to the tent. When** Sarah **died, these signs ceased, but when Rivkah came, they resumed** (*Bereishis Rabbah*).

The subcommentaries to ***Rashi***[5] **explain that** ***Rashi*** **derived his interpretation from the word האהלה, "to the tent," which precedes "Sarah his mother."[6] If האהלה was the object of a possessive noun, "the tent of," and "Sarah his mother" was merely its subject, in which case** the phrase **would mean "to the tent of Sarah his mother,"** as translated above, **then the verse should have stated אהלה**[7]

א. ״וַיְבִיאֶהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ וגו׳״[א] – אִיז רַשִׁ״י מַעְתִּיק פוּן דֶעם פָּסוּק דִי ווֶערְטֶער ״הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ״ אוּן אִיז מְפָרֵשׁ: ״וַיְבִיאֶהָ הָאֹהֱלָה וַהֲרֵי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ כְּלוֹמַר וְנַעֲשֵׂית דוּגְמַת שָׂרָה אִמּוֹ[ב] שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשָּׂרָה קַיֶּמֶת הָיָה נֵר דָּלוּק[ג] מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת וּבְרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָּה[ד] וְעָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל, וּמִשֶּׁמֵּתָה פָּסְקוּ וּכְשֶׁבָּאת רִבְקָה חָזְרוּ״.

מְפָרְשִׁים[ה] טַיְיטְשְׁן, אַז רַשִׁ״י אִיז מְדַיֵּיק זַיְין פִּירוּשׁ פוּנֶעם וָוארְט ״הָאֹהֱלָה״ וָואס שְׁטֵייט פַאר ״שָׂרָה אִמּוֹ״[ו]: אוֹיבּ דֶער פְּשַׁט וָואלְט גֶעווֶען ווִי ס׳זֶעט אוֹיס אִין פַּשְׁטוּת אַז ״שָׂרָה אִמּוֹ״ אִיז דֶער אָפְּטַיְיטשׁ פוּן ״הָאֹהֱלָה״ (אִין אֹהֶל פוּן שָׂרָה אִמּוֹ), הָאט גֶעדַארְפְט שְׁטֵיין ״אֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ״[ז] אָדֶער ״לְאֹהֶל

---

1. *Bereishis* 24:67.

2. **Manuscript versions and the first and second printings of** ***Rashi's*** **commentary** state the above **in the reverse order: "'He brought her to the tent;'* she became exactly like Sarah his mother and** that is to say, **she was (like) Sarah his mother."**

   *** The second printing paraphrases the verse rather than quote it.**

3. **In the printings mentioned in footnote 2,** *Rashi's* text reads, **"A light burned** ***in the tent*** **from one** ***Shabbos*** **eve to the next." See footnotes 8 and 9 below.** Also, **the first printing states, "would burn." See also footnote 37 below.**

4. **In the second printing, the text states** that the blessing was found **"in the bread and in the dough."**

5 **See the subcommentaries of Rabbi Eliyahu Mizrachi,** ***Gur Aryeh***, ***Sifsei Chachamim***, ***Maskil LeDavid***, ***Dikdukei Rashi***, ***et al.***

6. **See** ***Zohar***, **Vol. I, p. 133a,** which also focuses on the addition of the letter *hei* to the word האהלה. The *Zohar* explains that the *hei* is a reference to the *Shechinah*, the Divine presence that was manifest in the tent during Sarah's lifetime, departed after her death, and returned with Rivkah's arrival.

7. **As** ***Rashi*** **states (*Bereishis* 14:10): Whenever a** ***lamed*** **is required as a prefix for a word to connote "to," a** ***hei*** **may be added as a suffix.**

or לאהל. Using a *hei* as a prefix implies that the term that follows is a definite article, i.e., in this instance, **a tent whose identity is already known.**[8] **Therefore, *Rashi* understands that the word האהלה, "to *the* tent," has a self-defined meaning, and the words "Sarah his mother" allude to another concept: that** as *Bereishis Rabbah* states, Rivkah **"became exactly like Sarah his mother."**

Nevertheless, this explanation raises a number of questions:

a) *Rashi* carefully reckons every word used in his commentary. Why then does he cite the word אמו, "his mother"? The necessity for the interpretation he gives stems from the fact that the word "Sarah" is stated after the word האהלה, "to *the* tent." Seemingly, the word אמו, "his mother," is not necessary for that interpretation. Why then does *Rashi* cite it?

b) After stating, "She became exactly like Sarah his mother," *Rashi* interprets those words to **mean, "As long as Sarah was alive…,"** i.e., that the miracles that characterized Sarah's household resumed when Rivkah arrived. **Why must *Rashi* mention miracles? Why is it not sufficient to say that Rivkah's actions resembled Sarah's?**[9]

c) Even if we accept that there is a logical imperative for *Rashi* to say that a miracle took place, seemingly, **the simple meaning of the narrative does not indicate what** kind of **miracle took place. Moreover, there is no indication that more than one miracle took place,**

שָׂרָה אִמּוֹ"; עֶס קֶען אָבֶּער נִיט שְׁטֵיין "הָאֹהֱלָה" (מִיט אַ הֵ"א הַיְדִיעָה) וָואס בַּאדַיְיט אַז סְ'אִיז שׁוֹין יָדוּעַ וֶועמֶענְס אֹהֶל דָאס אִיז[ח]. דֶערְפוּן נֶעמְט רַשִׁ"י דֶעם פֵּירוּשׁ אַז מִיט "וַיְבִיאֶהָ (יִצְחָק) הָאֹהֱלָה" אִיז דֶער עִנְיָן אָפְּגֶעשְׁלָאסֶען, און "שָׂרָה אִמּוֹ" אִיז נָאךְ אַן עִנְיָן - "וַהֲרֵי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ".

לוֹיט דֶעם הֶסְבֵּר אִיז אָבֶּער נִיט פַארְשְׁטַאנְדִיק:

א) פַארְוָואס אִיז רַשִׁ"י (וָואס יֶעדֶער וָוארְט זַיְינֶער אִיז אוֹיסְגֶערֶעכְנְט) מַעְתִּיק פוּן פָּסוּק אוֹיךְ דֶעם וָוארְט "אִמּוֹ": דֶער דִּיּוּק און הֶכְרַח אִיז דָאךְ פַארְבּוּנְדְן מִיט דֶעם וָואס נָאכְן "הָאֹהֱלָה" קוּמְט "שָׂרָה" - און וִויבַּאלְד דָאס וָוארְט "אִמּוֹ" אִיז נִיט נוֹגֵעַ צוּם דִּיּוּק הָאט עֶר עֶס נִיט גֶעדַארְפְט מַעְתִּיק זַיְין?

ב) פַארְוָואס טַיְיטְשְׁט רַשִׁ"י אַז "וַהֲרֵי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ" מֵיינְט "שֶׁכָּל זְמַן כו'" - אַז סְ'זַיְינֶען גֶעוֶוען דֶערְבַּיי נִסִּים, און בַּאנוּגְנְט זִיךְ נִיט מִיט זָאגְן אַז אִירֶע מַעֲשִׂים זַיְינֶען גֶעוֶוען וִוי "שָׂרָה אִמּוֹ"[ט]?

ג) אָנְנֶעמֶענְדִיק, אַז רַשִׁ"י הָאט אַ הֶכְרַח אַז דֶערְבַּיי אִיז גֶעוֶוען אַ נֵס - סְ'אִיז אָבֶּער נִיט מוּכְרָח אִין פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא וָואס פַאר אַ נֵס אִיז גֶעוֶוען, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אַז סְ'אִיז נִיט מוּכְרָח אַז עֶס זַיְינֶען גֶעוֶוען מֶער וִוי אֵיין נֵס,

---

8. **See *Avi Ezer* to the commentary of Ibn Ezra and see the commentary of *Ramban*, who emphasize that** the word האהלה, "to the tent," is not the object of a possessive noun, since **it lacks a subject.**

9. ***Targum Onkelos*** in fact interprets the phrase in that fashion, **stating, "He saw that her actions were worthy** like those of Sarah his mother.**" Note also that *Nesinah Lageir* explains that the interpretation of *Targum Onkelos* is also based on the fact that the *hei* of *haohelah* refers to a definite article and that there is no subject** for the word *haohelah*.

and there is certainly no indication that all these three miracles resumed**. Indeed, the *Targum* of Yonasan ben Uziel – whose approach to interpretation,** by and large, **is further from the simple meaning of the narrative than *Rashi*'s – only mentions one** miracle **– that her *Shabbos* lamp remained lit** for the entire week.[10]

אוּן נָאכְמֶער אַז עֶס זַיְינֶען גֶעוֶוען דִי אַלֶע דְרַיי פְּרָטִים; [אוּן ווִי מְ׳זֶעט אִין תַּרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל[ד'] (הֲגַם עֶר אִיז וַוְיטֶער פוּן דֶּרֶךְ הַפְּשַׁט ווִי פֵּירוּשׁ רַשִׁ"י) אַז עֶר בְּרֵיינְגְט נָאר דֶעם פְּרַט פוּן נֵר דָּלוּק].

Intricacies in *Rashi's* Commentary

One can explain that, according to the simple meaning of the narrative, there is no logical imperative to cite the three particulars which *Rashi* mentions. However, since he is quoting a passage from *Midrash Rabbah* that relates to the simple meaning of the verse, he quotes the entire passage from the *Midrash*, which cites all three miracles**. This is indeed why, at the end of his commentary, *Rashi* states his source,[11] *Bereishis Rabbah*.[12]**

ב. מְ׳ווָאלְט גֶעקֶענְט זָאגְן, אַז דִי דְרַיי פְּרָטִים ווָאס רַשִׁ"י בְּרֶענְגְט בְּפֵּירוּשׁוֹ זַיְינֶען טַאקֶע נִיט מוּכְרָח לוֹיט פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, נָאר עֶר בְּרֵיינְגְט דֶעם דְרַשׁ פוּן מִדְרָשׁ רַבָּה אִין שַׁיְיכוּת צוּם פְּשַׁט הַכָּתוּב, אוּן דֶערְפַאר צֵייכְנְט רַשִׁ"י אָן דֶעם מָקוֹר[י"א] בַּיְים סִיּוּם פוּן זַיְין פֵּירוּשׁ: "בְּרֵאשִׁית רַבָּה"[י"ב];

(From the manuscripts of *Rashi's* commentary,[13] it is apparent that *Rashi* himself cited *Bereishis Rabbah*, in contrast to many of the other sources found in his commentary that were not added by *Rashi* himself, but **added by the copyists.)**

[ווָארוּם פוּן דִי כִּתְבֵי יַד פוּן פֵּירוּשׁ רַשִׁ"י[י"ג] אִיז קֶענְטִיק אַז דֶעם צִיּוּן "בְּרֵאשִׁית רַבָּה" דָא אִיז דָאס רַשִׁ"י׳ס לָשׁוֹן - נִיט אַ הוֹסָפָה פוּן דִי מַעְתִּיקִים, ווִי בַּיי אַ סַאךְ אַנְדֶערֶע מַרְאֵי מְקוֹמוֹת אִין זַיְין פֵּירוּשׁ]

However, **even if one would assume that** *Rashi* **mentions the three** miracles **because he is quoting from *Bereishis Rabbah*, this still**

אָבֶּער לְבַד זֹאת, ווָאס אָנְנֶעמֶענְדִיק אֲפִילוּ אַז דִי דְרַיי גֶעבְּרַאכְטֶע עִנְיָנִים זַיְינֶען גֶענוּמֶען אוּן מְיוּסָד נָאר אוֹיף דֶער דְרָשָׁה פוּן בְּרֵאשִׁית רַבָּה, אִיז

---

10. See *Targum Yonasan* **to the verse. (That text, however, interprets "the light burning" in a different manner, see also footnote 34, below). Similarly, the *Zohar*, Vol. I, pp. 50a, 133a,** mentions only the miracle of the light burning. **See *Shelah* (p. 284a), which explains why the *Zohar* mentions only the miracle of the light burning.**

The *Pesikta Zutrasa* to the verse mentions only the miracle **of the cloud and *Ramban* mentions only** the miracle that **"blessing was found in the dough."**

11. This would be an exception, since **in the overwhelming number of instances** where *Rashi* employs an interpretation taken from the Talmud or the *Midrash*, **he does not mention his source. For example, on the following verse,** *Rashi* **identifies Keturah as Hagar** without stating his source, even though **that interpretation is also found in *Bereishis Rabbah*.**

12. ***Bereishis Rabbah* 60:16.**

13. **This is also evident from the first and second printings of *Rashi's* commentary** cited in footnotes 2 and 3.

נִיט פַאַרְשְׁטַאנְדִיק: אוֹיבּ אַזוֹי (א) פַאַרְוָואס אִיז רַשִׁ"י מַשְׁמִיט דֶעם פֶערְטְן פְּרַט וָואס וֶוערְט גֶעבְּרַאכְט אִין מִדְרָשׁ - "דְלָתוֹת פְּתוּחוֹת לָרְוָחָה" - וָואס אוֹיךְ דֶערְמִיט אִיז רִבְקָה גֶעוָוען "דוּגְמַת שָׂרָה אִמּוֹ"[יד]; (ב) פַאַרְוָואס שְׁטֶעלְט רַשִׁ"י דִי דְרַיי פְּרָטִים אִין אַ גֶעעֶנְדֶערְטְן (אוּן נָאכְמֶער - אַ) פַאַרְקֶערְטְן סֵדֶר ווִי זֵיי וֶוערְן גֶערֶעכְנְט אִין מִדְרָשׁ ("עָנָן קָשׁוּר עַל פֶּתַח הָאֹהֶל . . בְּרָכָה . . וְנֵר דָלוּק וכו'")[יד*].

וּבֶאֱמֶת אִיז מִלְכַתְּחִילָּה שְׁוֶוער צוּ זָאגְן אַז רַשִׁ"י מֵיינְט דֶערְמִיט בְּלוֹיז אַרָאפְּבְּרֶענְגֶען אַ דְרָשַׁת חַזַ"ל: ס'הָאט זִיךְ גֶערֶעט פִיל מָאל אִין הַסְבָּרַת הַטַּעַם, פַאַרְוָואס רַשִׁ"י דֶערְמָאנְט נִיט בְּדֶרֶךְ כְּלַל דֶעם מָקוֹר פוּן דִי פֵּירוּשִׁים וָואס הָאבְּן אַ יְסוֹד אִין מִדְרָשֵׁי חַזַ"ל, וַוייְל אוֹיךְ דִי פֵּירוּשִׁים זַיינֶען גֶעבּוֹיט אוּן גֶענוּמֶען פוּן פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא (אִיז זֵייעֶר "מָקוֹר" דֶער פְּשַׁט הַכָּתוּב)[טו]; אוּן אִין פַאל וֶוען אַזַא פֵּירוּשׁ פוּן מִדְרָשֵׁי חַזַ"ל אִיז נִיט אִינְגַאנְצְן לְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא אוּן רַשִׁ"י בְּרֵיינְגְט אִים נָאר דֶערְפַאר וָואס דֶער פָּשׁוּט'ער פְּשַׁט אִיז נִיט "גְלַאטִיק" וְכַדּוֹמֶה[טז] - דֶעמָאלְט

requires explanation:

a) *Bereishis Rabbah* mentions **a fourth factor** in which Rivkah **emulated Sarah: "the entrances** to her tent **were wide open."**[14] **Why does *Rashi* omit this point?**

b) **Why does *Rashi* mention the three** miracles **in a different – indeed, in exactly the opposite – order than the *Midrash*? (The *Midrash* speaks of "A cloud attached to the entrance of the tent… blessing** found… **and a lamp burning….")**[15]

In truth, to say that *Rashi* is merely quoting the teaching of our Sages is difficult. As explained many times, *Rashi* generally does not cite the source for his commentary, even though many of the explanations he gives are also found in the teachings of our Sages. The reason is that *Rashi* understands **that these teachings are based on the simple interpretation of the narrative** rather than being *Midrashic* insights. Thus, **they are sourced in the words of the Torah itself.**[16]

There are instances where the interpretation offered by our Sages does not follow the simple interpretation of the narrative entirely. Nevertheless, *Rashi* may cite such an interpretation because the simple interpretation of the narrative is problematic.[17] **In such an instance,**

---

14. **The *Midrash*, *loc. cit.*, also concludes that** Rivkah **"separated *challah* in a state of ritual purity and handled her dough in a state of ritual purity** like Sarah.**" That, however, is a separate concept.**

See the glosses of *Yafeh To'ar* and *Maharzav* to the *Midrash* **and *Gur Aryeh* and *Levush HaOrah* to *Rashi*, which focus on the four factors** in which Rivkah resembled Sarah, **in contrast to the interpretation of *Yedei Moshe*** who counts five factors.

15. **The Theodor-Albeck edition of *Bereishis Rabbah* cites several manuscripts that mention "the light burning" before "blessing found in the dough."**

16. ***Rashi* himself emphasizes this concept in several places in his commentary; among them: *Bereishis* 3:8, 24, *et al.***

17. Often, when the simple interpretation of the verse is not straightforward, ***Rashi*** feels the need to cite **"an *Aggadic* interpretation that resolves the Scriptural text," as he states in his commentary to *Bereishis* 3:8. See the sources mentioned in *Likkutei Sichos*, Vol. 15. p. 27, footnote 2.**

however, *Rashi* clarifies his intent **by prefacing** the interpretation with the words, **"Our Sages interpreted…," or the like.**[18]

On this basis, **there is a difficulty** with the interpretation offered above**: If it is necessary to mention all three** miracles **for the simple interpretation of the narrative, why does *Rashi* have to cite** his source in ***Bereishis Rabbah*? And if the simple interpretation of the narrative does not require mentioning** all of them, and *Rashi* **is citing them as a *Midrashic* insight which relates to – but does not entirely fit – the simple interpretation of the narrative, *Rashi* should have introduced his commentary by saying: "Our Sages offered the *Midrashic* interpretation, 'As long as Sarah was alive….'"**

בַּאוואָרענְט עס טאַקע רַשִׁ"י און אִיז מַקְדִּים: "רַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ" וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה[יז].

אִיז נִיט מוּבָן: מִמָּה נַפְשָׁךְ, אוֹיבּ דִי אַלֶע דְרַיי זַאכֶען זַיְינֶען מוּכְרָח אִין פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא דַארְף רַשִׁ"י נִיט צוּגֶעבְּן דִי וֶוערְטֶער "בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה"; און אוֹיבּ סְ'אִיז נִיט מוּכְרָח אִין פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא און עֶר בְּרֵיינְגְט דָאס נָאר אַלְס מִדְרַשׁ חֲזַ"ל וָואס אִיז נוֹגֵעַ אִין פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, הָאט רַשִׁ"י גֶעדַארְפְט מַקְדִּים זַיְין און אוּנְטֶערְשְׁטְרַייכְן: "רַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשָּׂרָה קַיֶּמֶת כו'".

What Yitzchak Sought in a Wife

In resolution of the above: The difficulty *Rashi* is seeking to explain is that all three words that he cites, האהלה שרה אמו, "to the tent of Sarah his mother," appear superfluous. The Torah here is relating that when Rivkah arrived with Eliezer, immediately, while they were still outside, Eliezer told Yitzchak everything that had happened to him. Afterwards, Yitzchak brought Rivkah inside and married her. The verse could have said, "Yitzchak brought her (to himself)[19] and he took Rivkah and she became

ג. אִיז דֶער בִּיאוּר אִין דֶעם:

דִי שְׁוועֶרִיקַייט וָואס רַשִׁ"י בַּאוָוארְנְט אִיז אִין דִי אַלֶע דְרַיי וֶוערְטֶער "הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ", וָואס עֶר אִיז מַעְתִּיק, וַוייל אוֹיבְּנְאוֹיף זַיְינֶען זֵיי אִיבֶּערִיג: דִי תּוֹרָה אִיז דָא אוֹיסְן צוּ דֶערְצֵיילְן אַז וֶוען רִבְקָה אִיז אָנְגֶעקוּמֶען מִיט אֱלִיעֶזֶר'ן און אֱלִיעֶזֶר הָאט בַּאלְד, נָאךְ זַיְיעֶנְדִיק אִין דְרוֹיסְן, דֶערְצֵיילְט יִצְחָק'ן וֶועגְן אַלְץ וָואס מִיט אִים הָאט פַּאסִירְט הָאט יִצְחָק דֶערְנָאךְ אַרַיינְגֶעבְּרַאכְט רִבְקָה'ן און זִי גֶענוּמֶען פַאר אַ פְּרוֹי - הָאט דָאךְ דֶער פָּסוּק בְּלוֹיז גֶעדַארְפְט זָאגְן: "וַיְבִיאֶהָ יִצְחָק (אֵלָיו[*יז]) וַיִּקַּח אֶת

---

18. Sometimes, *Rashi* mentions a source because he desires to negate another similar **interpretation of our Sages and** the distinction between the two relates to his commentary. For example, sometimes **an interpretation is found in several sources from our Sages, with slight differences between one source and another. *Rashi* will cite one source to teach that his intent is to follow the interpretation stated in that source specifically. See *Likkutei Sichos*, Vol. 5, p. 171; Vol. 13, p. 101ff.; *et al.***

19. See *Bereishis* 29:23, which uses similar wording**. Alternatively, even that word would be unnecessary since the verse concludes "she became** his wife**."**

his wife." What is added by stating, "to the tent of Sarah his mother"?[20]

These words, "to the tent of Sarah his mother," allude to factors that **contributed and led to the outcome, "He took Rivkah and she became his wife." With these words, the Torah is explaining the reason Yitzchak was motivated to marry Rivkah.** Had the factors alluded to by these words not occurred, **it is not entirely certain that** Yitzchak **would** have married her.

Eliezer had already told Yitzchak about the miraculous series of events that had transpired and how all the signs that Eliezer had stipulated to guide his choice **came to fruition. In *Rashi*'s words,**[21] **"He revealed to** Yitzchak **the miracles that were wrought for him, that his journey was miraculously shortened and that Rivkah had come to him providentially because of his prayer." All of this led Eliezer to conclude that "You** [G-d] **have designated her for Your servant, for Yitzchak"**[22] **– that because of her virtues, Rivkah was fit to become Yitzchak's wife. Even so, Yitzchak was not entirely certain that** Rivkah's qualities **resembled** those of **his family,** and particularly, **the righteousness of his mother Sarah.** {It was precisely because of the difficulty in finding such a woman that **Avraham sent Eliezer to "my land and my homeland."}**[23]

רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה". וָואס גִיבְּן צוּ די וָוערְטֶער "הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ"[יח]?

אִיז דֶערְפוּן פַארְשְׁטַאנְדִיק אַז "הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ" אִיז מוֹסִיף עֶפֶּעס וָואס אִיז נוֹגֵעַ צוּם אוֹיסְפִיר: "וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה" - דֶערְמִיט זָאגְט תּוֹרָה דֶעם טַעַם אוּן סִיבָּה וָואס הָאט בַּאווֹאוֹיגְן יִצְחָק'ן צוּ נֶעמֶען רִבְקָה'ן, בִּיז דֶעם אִיז עֶס בַּיי אִים נִיט גֶעוֶוען קֵיין דָבָר מוּחְלָט.

דָאס הֵייסְט הֲגַם אֱלִיעֶזֶר הָאט דֶערְצֵיילְט יִצְחָק'ן וֶועגְן דֶעם ווּאוּנְדֶערְלִיכְן נִסִּים'דִיקְן אוֹפֶן וִוי אַזוֹי עֶס אִיז אַלְץ גֶעשֶׁען, גֶענוֹי לוֹיט דִי סִימָנִים וָואס עֶר הָאט זִיךְ גֶעשְׁטֶעלְט - "גִּלָּה לוֹ נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ שֶׁקָּפְצָה לוֹ הָאָרֶץ וְשֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ רִבְקָה בִּתְפִלָּתוֹ"[יט] - וָואס דָאס אַלְץ הָאט אֱלִיעֶזֶר אָנְגֶענוּמֶען אַלְס אַ בַּאווַיְיז אַז "אוֹתָהּ הוֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק"[כ], אַז רִבְקָה אִיז מִיט אִירֶע מַעֲלוֹת פַּאסִיק צוּ זַיְין יִצְחָק'ס פְּרוֹי; פוּנְדֶעסְטְווֶעגְן אִיז יִצְחָק נָאךְ נִיט גֶעוֶוען אִינְגַאנְצְן זִיכֶער אַז זִי אִיז טַאקֶע בְּדוֹמֶה צוּ זַיְין מִשְׁפָּחָה, צוּ זַיְין מוּטֶער שָׂרָה אִין צִדְקוּת וכו' (וָואס צוּלִיבּ דֶעם הָאט אַבְרָהָם גֶעשִׁיקְט אֱלִיעֶזֶר'ן "אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי וגו'"[כא]), בִּיז עֶס אִיז גֶעוֶוען "וַיְבִיאֶהָ גו' הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ"[כב].

---

20. **See Alshech to this verse, which states, "All that is necessary to state is 'And he took Rivkah.'"**

21. ***Rashi*, *Bereishis* 24:66.**

22. ***Bereishis* 24:14. See *Rashi's* commentary,** which emphasizes how Eliezer felt that a woman who conducted herself according to the stipulations mentioned in his prayer would be fitting to become part of Avraham's household.

23. ***Ibid.* 24:4. See *Rashi's* commentary cited in the previous footnote and to *Bereishis* 24:21.** There, *Rashi* states that even though Eliezer **saw that "his words** of prayer **were close to being fulfilled (because the stipulations** mentioned in his prayer **were carried out, still) he did not** yet **know if she was from Avraham's family or not."**

What caused Yitzchak to make up his mind? **"He brought her to the tent of Sarah his mother."**[24]

Since "bringing her **to the tent of Sarah his mother," was what caused Yitzchak's decision, we are forced to say that he saw greater and more wondrous miracles at that time than those** related to him by Eliezer**. Those miracles clarified the perfect similarity between** Rivkah's character **and** that of **Avraham's household and the resemblance to Sarah in particular.**[25]

***Rashi* understands that this** concept **is alluded to by the** three **words, האהלה שרה אמו, "to the tent of Sarah his mother." Yitzchak saw one miracle associated with "the tent," another one associated with "Sarah," and a** third **associated with "his mother."** After witnessing these three miracles, "he took Rivkah and she became his wife."

און וויבאַלד אַז בַּיִים "וַיְבִאֶהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה וגו'" איז גֶעקוּמֶען יִצְחָק'ס הַחְלָטָה, מוּז מֶען זָאגְן, אַז עֶר הָאט גֶעזֶען גְרֶעסֶערֶע נִסִים און וואוּנְדֶער (פוּן דִי פְרִיעֶרְדִיקֶע), וועֶלְכֶע הָאבְּן אַרוֹיסְגֶעבְּרַאכְט דִי פוּלֶע הִתְדַמּוּת צוּ מִשְׁפַּחַת אַבְרָהָם און צוּ שָׂרָה בִּפְרַט[כג].
און דָאס, לֶערְנְט רַשִׁ"י איז טַאקֶע מְרוּמָז אִין דִי ווֶערְטֶער "הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ" - עֶר הָאט גֶעזֶען אַ נֵס אִין פַאַרְבִּינְדוּנְג מִיט "הָאֹהֱלָה", אַ נֵס אִין צוּזַאמֶענְהַאנְג מִיט "שָׂרָה" און אַ נֵס אִין שַׁיְיכוּת מִיט "אִמּוֹ".

---

24. This also appears to be the intent of *Bereishis Rabbah*, *loc. cit.* After the *Midrash* **states that all the factors that** characterized **Sarah returned when Rivkah arrived, it concludes, "And since he saw her conducting herself as his mother did…* "Yitzchak immediately took her to the tent." Obviously,** the *Midrash* **is also focusing on the continuation of the verse, "And he took Rivkah and he became his wife."**

This is also the understanding of Rabbi Yossi in *Pirkei DeRabbi Eliezer*, ch. 16 (and perhaps, also that of the other Sages mentioned in that source) that after "he brought her to the tent," he took her as a wife. See footnote 38 below (However, *Pirkei DeRabbi Eliezer* focuses **on a different reason why** Yitzchak first brought her to the tent**. See also the commentaries of Alshech and *Malbim* to the verse.**

* **From** the inclusion of the word "and" in the *Midrash*, **it appears that all four matters – not only that "she separated *challah* in a state of ritual purity" – caused Yitzchak** to decide to **marry Rivkah, as reflected in the words "conducting herself as his mother did." See footnote 4. See also *Gur Aryeh* to *Bereishis* 24:66,** which explains that even the miracles that G-d performs for a person's sake are dependent on his or her conduct.

25. Based on the above (in addition to the explanations below in the section entitled "Identifying the Three Miracles"), it is understood why *Rashi* did not cite the point "the entrances to the tent **were wide open," as the *Midrash* does.** Yitzchak did not **first learn** about her kindness **when he brought** Rivkah **into the tent. He knew of her deeds of kindness beforehand because of her interaction with Eliezer.** (See ***Bereishis* 24:18ff., and *Rashi*, *Bereishis* 24:17.)**

Even if one would say – and this is somewhat of a forced interpretation – that opening the entrances to the tent widely would have been a new development, surpassing **her conduct with Eliezer, it did not involve a miracle.** And it was the miraculous aspects of the other three signs **that influenced Yitzchak to decide to marry Rivkah, as opposed to the miracles that Eliezer related to him.**

* **The opening of the entrances to the tent did not reveal a new dimension of Rivkah's performance of acts of kindness. Even beforehand, she acted generously with** everything **she had.** Continuing that pattern, **after she married and had a home** to maintain, it was natural **that its entrances would be wide open. See the gloss of *Levush HaOrah* to this passage.**

Identifying the Three Miracles

To delineate each of the miracles **in the order** mentioned in the verse:

a) **"To the tent."** As mentioned, **the *hei*,** the first letter of the word האהלה, **denotes a definite article.** Yitzchak witnessed **a miracle related to "*the* tent," something that distinguished this tent from all other tents, something indicating that this was a recognized and well-known tent. This leads to the conclusion that he saw "a cloud attached to the tent."**

What leads to this conclusion? Previously, in the verse,[26] **וירא את המקום מרחוק, "He saw the place from a distance," the *hei*,** the first letter of the word, המקום, "the place," also **indicates a definite article, a place that is distinguished for its holiness. How was it distinguished? "There was a cloud attached to the mountain."**[27]

By using the same linguistic technique, a *hei* to denote a definite article, the verse **suggests that a similar miracle occurred. There was "a cloud attached to the tent," which set off this tent from others.**

b) **"Sarah" implies that a miracle took place that reflects an intrinsic connection with Sarah** and her life's work. **It is possible to determine** the type of miracle that occurred **from** the Torah's description of Sarah's activities **in *Parshas Vayeira*.** There, it is related that **when the angels came to Avraham appearing as guests, Avraham prepared food for them and served them himself. There was one thing that he did not do, as the Torah states,[28] "Avraham rushed to the tent to Sarah, and he said, 'Hurry, take**

ד. און אויסְפִּירְלֶעךְ לוֹיטְן סֵדֶר:

"הָאֹהֱלָה" (מִיט אַ הֵ"א הַיְדִיעָה): אַ נֵס וואָס אִיז פַארְבּוּנְדְן מִיט דֶעם אֹהֶל, דָאס הֵייסְט וואָס טֵיילְט אוֹיס דֶעם אֹהֶל פוּן אַלֶע אַנְדֶערֶע אוֹהָלִים - אַז עֶס וועֶרְט אָנְגֶערוּפֶען "הָאֹהֱלָה" מִיט אַ הֵ"א הַיְדִיעָה - דֶעם בַּאקַאנְטְן בַּארִימְטְן אֹהֶל - און דָאס פִירְט צוּם פַארְשְׁטֵיין אַז דָאס מֵיינְט "עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל".

וואָרוּם מְ'הָאט שׁוֹין עֶנְלֶעךְ צוּ דֶעם גֶעלֶערְנְט בַּיְים פָּסוּק[כד] "וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחוֹק" אַז דָאס וואָס אַ גֶעוויסֶער מָקוֹם אִיז אוֹיסְגֶעטֵיילְט (אִין הֵיילִיקַיְיט) בִּיז עֶר וועֶרְט אָנְגֶערוּפְן "הַמָּקוֹם" (מִיט אַ הֵ"א הַיְדִיעָה) אִיז דָאס גֶעוועֶן דוּרְךְ דֶעם וואָס "עָנָן קָשׁוּר עַל הָהָר".

פַארְשְׁטֵייט מֶען אַז אוֹיךְ דָא אִיז דִי הַדְגָּשָׁה "הָאֹהֱלָה" (הֵ"א הַיְדִיעָה) - אָנְצוּדַיְיטְן אוֹיפְן זֶעלְבְּן נֵס פוּן "עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל", וואָס הָאט דֶערְמִיט אוֹיסְגֶעצֵייכְנְט דֶעם אֹהֶל פוּן אַנְדֶערֶע.

"שָׂרָה": אַ נֵס אִין אַ זַאךְ וואָס הָאט אַ בַּאזוּנְדֶער שַׁיְיכוּת צוּ שָׂרָה - וועֶלְכֶע מֶען פַארְשְׁטֵייט דֶערְפוּן וואָס מֶען הָאט שׁוֹין פְרִיעֶר גֶעלֶערְנְט (אִין פַּרְשַׁת וַיֵּרָא). בְּשַׁעַת דִי מַלְאָכִים זַיְינֶען גֶעקוּמֶען ווִי "אוֹרְחִים" צוּ אַבְרָהָם'ן הָאט עֶר זִיךְ אַלֵיין פַארְנוּמֶען מִיט צוּגְרֵייטְן און דֶערְלַאנְגֶען דִי מַאֲכָלִים פַאר זֵיי; דֶערְצֵיילְט אָבֶּער דִי תּוֹרָה וועֶגְן אֵיין אוֹיסְנַאם: "וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי וגו'

26. ***Bereishis* 22:4. See *Rashi's* commentary.**

27. See *Rashi's* commentary to that verse.

28. ***Bereishis* 18:6.**

three *seah*[29] of meal and **fine flour; knead and make cakes.'"**

Avraham made great efforts to welcome his guests. Despite the great pain he was suffering that day,[30] he "ran to the cattle and **took a calf"[31] for them. Nevertheless,** even though he undertook the other efforts himself, **he left the kneading and preparation of the dough** for the bread **entirely to Sarah.[32] That task belonged to her.**

Therefore, referring back to the verse under discussion, **when the Torah alludes to a miracle that shares an inherent connection to Sarah, it is understandable that it has to do with** preparing **dough: "blessing was found in the dough."**

c) **"His mother" – Even a five-year-old child** beginning his Torah studies **notices that his mother lights *Shabbos* candles every Friday. He hasn't studied about it, but he sees that this is** a *mitzvah* **given over to women in general and a mother in particular.**

Therefore, when he learns about a miracle that is associated with the word **אמו, "his mother," even he understands that it relates to kindling *Shabbos* lights because that is what he sees his** own **mother do every Friday.**

True, not only a mother kindles *Shabbos* lights; other women who have not yet married also do (as will be explained). However, a five-year-old beginning his Torah studies **does not always see other women or girls lighting**

סֹלֶת לוּשִׁי וַעֲשִׂי עוּגוֹת"[כה]. דָאס הֵייסְט נִיט קוּקְנְדִיק אוֹיף אַבְרָהָם אָבִינוּ'ס גְרוֹיסֶע הִשְׁתַּדְּלוּת צוּ מְקַיֵּים זַיְין דִי מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, בִּיז אַז עֶר אַלֵיין (כָאטשׁ עֶר הָאט גֶעלִיטְן גְרוֹיס צַעַר אִין יֶענֶעם טָאג) אִיז "גֶעלָאפְן" אוּן גֶעבְּרַאכְט פַאר זֵיי אַ בֶּן בָּקָר[כו], הָאט עֶר אָבֶּער דָאס קְנֶעטְן אוּן צוּגְרֵייטְן דִי עִיסָּה[כז] אִינְגַאנְצְן אִיבֶּערְגֶעלָאזְט פַאר שָׂרָה'ן - וַוייל דָאס גֶעהֶערְט דַוְקָא צוּ אִיר.

וּבְמֵילָא, וויבַּאלְד אִין אוּנְזֶער פָּסוּק אִיז אָנְגֶעדַייט, אַז סְ'אִיז גֶעשֶׁען אַ נֵס מְיוּחָד אִין עֶפֶּעס וָואס הָאט צוּ טָאן מִיט שָׂרָה בִּמְיוּחָד, אִיז מוּבָן אַז דָאס אִיז גֶעוֶוען בְּשַׁיְיכוּת מִיט דֶער עִיסָּה: "בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָּה".

"אִמּוֹ": אוֹיךְ אַ בֶּן חָמֵשׁ לְמִקְרָא ווֵייס אוּן בַּאמֶערְקְט (כָאטשׁ עֶר הָאט וועגְן דֶעם נָאךְ נִיט גֶעלֶערְנְט) אַז צִינְדְן לִיכְט עֶרֶב שַׁבָּת אִיז אַן אוֹיסְנַאמְלֶעכֶער עִנְיָן וָואס גֶעהֶערְט צוּ (פְרוֹיעֶן בִּכְלַל אוּן בִּפְרַט צוּ) "אִמּוֹ".

אִיז בְּעֵת עֶר לֶערְנְט וועגְן אַ נֵס וָואס אִיז פַארְבּוּנְדְן מִיט אִמּוֹ פַארְשְׁטֵייט אוֹיךְ דֶער בֶּן חָמֵשׁ לְמִקְרָא דִי שַׁיְיכוּת מִיט הַדְלָקַת נֵר

29. A measure of volume, equal to 8.3 liters (approximately 2.2 gallons) in modern measurements, according to *Shiurei Torah*. It should be noted that when calculating the 40 *seah* of water used for a *mikveh*, many authorities are stringent and use significantly larger measures.

30. It was the third day after his circumcision, a time when the pain is very severe.

31. ***Bereishis* 18:7. See *Ramban's* commentary to that verse.**

The verse states that Avraham **gave the calf "to the youth to prepare." *Rashi* comments that he gave it to Yishmael "to train him in the *mitzvah*** of hospitality," i.e., *Rashi* felt a need to explain why Avraham did not prepare the calf himself. **By contrast, *Rashi* does not see the need to comment regarding Avraham's request that Sarah bake bread.** This indicates that he saw that as a task intrinsically related to Sarah.

32. By contrast, we see that Lot baked *matzos* for his guests himself (see *Bereishis* 19:3).

שַׁבָּת, וָועֶנְדִיק ווי די מוּטֶער טוּט עֶס יֶעדְן עֶרֶב שַׁבָּת.

[און הָגַם אַז הַדְלָקַת נֵרוֹת אִיז שַׁיָּיךְ נִיט נָאר צוּ "אִמּוֹ", נָאר אוֹיךְ צוּ אַזֶעלְכֶע וָואס זַיְינֶען פַּאר דֶער חֲתוּנָּה (ווי דֶערקְלֶערְט וַוייטֶער), אִיז עֶס אָבֶּער נִיט אוּמֶעטוּם אוּן נִיט אַלֶעמָאל ווי די הַדְלָקַת נֵרוֹת פוּן "אִמּוֹ" - ווָארוּם עֶס קֶען זַיְין אַז דֶער בֶּן חָמֵשׁ הָאט נִיט קֵיין שְׁוֶועסְטֶער אָדֶער זַיְין שְׁוֶועסְטֶער אִיז גָאר קְלֵיין].

עַל פִּי זֶה אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק וָואס רַשִׁ"י בְּרֵיינְגְט נִיט אַרָאפּ דֶעם פֶערְטְן עִנְיָן מִיט וועלְכְן רִבְקָה אִיז גֶעוֶוען עֶנְלִיךְ צוּ שָׂרָה'ן - ווי מְ'גֶעפִינְט עֶס אִין מִדְרָשׁ - ווִיבַּאלְד אַז אִין פַּשְׁטוּת גֶעפִינְט זִיךְ אִין פָּסוּק אַן אָנְדֵייט בְּלוֹיז אוֹיף די דְרַיי זַאכְן.

עֶס בְּלַייבְּט נָאךְ די שַׁאֲלָה: פוּן וַואנֶען אִיז גֶעדְרוּנְגֶען אַז די לִיכְט הָאבְּן גֶעבְּרֶענְט אַזוֹי לַאנְג - מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת? אֲפִילוּ וָועְן זֵיי וָואלְטְן גֶעבְּרֶענְט אַגַאנְצְן מֵעֵת לְעֵת[כח] וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה[כט] אִיז עֶס אוֹיךְ אַ נֵס גָּדוֹל!

די שַׁאֲלָה בַּאוָוארְנְט רַשִׁ"י דֶערְמִיט וָואס עֶר אִיז מוֹסִיף: "בְּרֵאשִׁית רַבָּה" - אִין דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט אִיז טַאקֶע אַ סָפֵק ווי לַאנְג די לִיכְט הָאבְּן גֶעבְּרֶענְט, אָבֶּער אַזוֹי שְׁטֵייט אִין בְּרֵאשִׁית רַבָּה אַז די לִיכְט הָאבְּן גֶעבְּרֶענְט מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת[ל].

***Shabbos* candles. He might not have sisters or they might be too young to light. By contrast, he always associates his mother with the kindling of *Shabbos* lights.**

On this basis, we can understand why *Rashi* does not cite the fourth matter in which the *Midrash* states that Rivkah resembled Sarah – that the entrance to her tent was open. With these three words, **האהלה שרה אמו, the verse alludes only to three** miracles.

A question nevertheless remains: How do we know that Rivkah's *Shabbos* **lights burned from Friday afternoon until the following Friday afternoon? Even if they had burned only throughout the entire *Shabbos*[33] or another similar** miracle had occurred,[34] **it would have been a great miracle.**

***Rashi* answers that question by** citing his source: ***Bereishis Rabbah*. A straightforward reading of the narrative does not indicate how long** Rivkah's **lights burned. However, *Bereishis Rabbah* states that they burned from Friday afternoon until the following Friday afternoon.[35]**

---

33. Indeed, **the *Midrash Aggadah* to the verse comments, "When she would kindle *Shabbos* lights on Friday, the lights would burn until Saturday night." One manuscript of *Bereishis Rabbah, loc. cit.*, also follows this understanding. See *Bereishis Rabbah* 11:2,** which also speaks of such a miracle.

34. **See, for example, *Targum Yonasan*** to this verse **which states that** when Yitzchak brought Rivkah into the tent, **"Immediately, the light that was extinguished when Sarah died shined forth."**

35. ***Bereishis Rabbah* 60:16 (and similarly *Yalkut Shimoni* to the verse) state that her lights burned "from *Shabbos* night to *Shabbos* night." However, the intent is obviously from Friday afternoon to the Friday after, and *Maharzav* explicitly states this. See footnote 37 below with regard to the differences between the wording used by *Rashi*** and that used by the *Midrash*.

Getting the Sequence Right

Based on the above, it becomes even more difficult to understand why *Rashi* chose to mention the miracles **in the following order: "A light burned from one *Shabbos* eve to the next, blessing was found in the dough, and a cloud was attached to the tent." Not only is this order the opposite of the order given in the *Midrash*, it is also the opposite of the order in which the miracles are alluded to in the phrase "to the tent of Sarah his mother," as explained above. "To the tent of" alludes to the cloud that was attached, "Sarah" to the blessing found in the dough, and "his mother" to the light that burned.**

It cannot be said that *Rashi* chose this order because this was the order in which the three miracles **occurred for Rivkah. Even if Rivkah arrived Friday afternoon right before evening and she kindled *Shabbos* lights immediately thereafter, the miracle of her *Shabbos* lights "burning from one *Shabbos* eve to the next" would not have been** noticed at that time. **The cloud attached to the tent** would have been visible first, immediately upon her entering the tent.

Therefore, *Rashi* should have followed the order implied by the narrative and stated in the *Midrash*. He should have begun with "the cloud attached to the tent," the first miracle that occurred as soon as Rivkah entered the tent. Then "the blessing found in the dough" should have been mentioned, because **that miracle was apparent as soon as she began making dough. Only afterwards should the miracle that her *Shabbos* lights "burned from one *Shabbos* eve to the next" have been mentioned, because the full extent of that miracle would not have become apparent until the following Friday.**[36]

To resolve this, it can be explained: As men-

ה. לְפִי זֶה וֶוערְט אָבֶּער נָאךְ מֶער נִיט פַארְשְׁטַאנְדִיק דֶער סֵדֶר אִין פֵּירוּשׁ רַשִׁ"י: "נֵר דָלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת וּבְרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָה וְעָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל", וָואס נִיט בְּלוֹיז אִיז עֶס בְּהֵיפֶּךְ פוּן זֵייעֶר סֵדֶר אִין מִדְרָשׁ, נָאר אוֹיךְ פַארְקֶערְט פוּנֶעם סֵדֶר וִוי זֵיי זַיְינֶען מְרוּמָּז אִין פָּסוּק וִוי פְרִיעֶר דֶערְקְלֶערְט ("הָאֹהֱלָה" - עָנָן קָשׁוּר, "שָׂרָה" - בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָה, "אִמּוֹ" - נֵר דָלוּק וכו') -

[מֶען קֶען נִיט זָאגְן אַז דֶער סֵדֶר אִין רַשִׁ"י אִיז בְּהֶתְאֵם מִיטְ'ן סֵדֶר וִוי דִי דְרַיי זַאכְן הָאבְּן פַּאסִירְט בַּיי רִבְקָה'ן, וָוארוּם אָנְגֶעמֶענְדִיק אֲפִילוּ אַז זִי אִיז גֶעקוּמֶען עֶרֶב שַׁבָּת פַארְנַאכְט אוּן צוּם אַלֶעם עֶרְשְׁטְן הָאט זִי גֶעצוּנְדְן לִיכְט, אִיז אָבֶּער פָּשׁוּט אַז דֶער נֵס פוּן "נֵר דָלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת" הָאט גֶעקֶענְט גֶעזֶען וֶוערְן נָאךְ דֶעם זֶען פוּן עָנָן קָשׁוּר כו']

הָאט דָאךְ רַשִׁ"י גֶעדַארְפְט אָנְהֵייבְּן (לוֹיטְן סֵדֶר וִוי אִין פָּסוּק אוּן אִין מִדְרָשׁ) מִיט "עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל" - דֶער עֶרְשְׁטֶער נֵס וָואס הָאט פַּאסִירְט בַּיְים רִבְקָה'ס אַרַיְינְקוּמֶען אִין אֹהֶל, אוּן דֶערְנָאךְ "בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָה" - אַ נֵס וָואס הָאט זִיךְ אָנְגֶעזֶען בַּאלְד אִין אִיר הִתְעַסְקוּת מִיט דֶער "עִיסָה", אוּן עֶרְשְׁט דֶערְנָאךְ דֶער נֵס פוּן "נֵר דָלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת", וָואס מֶען הָאט גֶעזֶען בִּשְׁלֵימוּתוֹ עֶרְשְׁט בַּיְים צְוֵוייטְן עֶרֶב שַׁבָּת[לא].

אִיז דֶער בִּיאוּר אִין דֶעם:

tioned, the three miracles that occurred upon Rivkah's entering **"the tent of Sarah his mother" demonstrated to Yitzchak that Rivkah resembled his mother and convinced him to marry her. Therefore, first and foremost, he had to see that her righteousness was comparable** to Sarah's.

וויבַאלְד אַז דֶער עִנְיָן פוּן "הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ" הָאט גֶעבְּרַאכְט דֶעם "וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה גו' לְאִשָּׁה", וַוייְל דוּרְךְ דֶעם הָאט זִיךְ אַרוֹיסְגֶעוויזְן אַז זִי אִיז גְלַייְךְ צוּ שָׂרָה אִמּוֹ, אִיז דָאךְ פַארְשְׁטַאנְדִיק אַז לְכֹל לְרֹאשׁ וּבְעִיקָר אִיז דָא נוֹגֵעַ דֶער פַארְגְלַייְךְ אִינֶעם פְּרַט פוּן צִדְקוּת וכו' –

Therefore, ***Rashi*** **first mentions the miracle that her** ***Shabbos*** **"lights burned from one** ***Shabbos*** **eve to the next," i.e., a miracle involving a** ***mitzvah*** Rivkah **performed. This expressed her unique virtue, her righteousness in the observance of a** ***mitzvah*****.**[37]

אוּן דֶערְפַאר בְּרֶענְגְט רַשִׁ"י צוּם עֶרְשְׁטְן דֶעם נֵס פוּן "נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת", דָאס הֵייסְט אַ נֵס אִין אַ מִצְוָה וואָס זִי הָאט גֶעטָאן, וואָס דֶערְבַּיי ווֶערְט אַרוֹיסְגֶעבְּרַאכְט אִיר מַעֲלָה, אִיר צִדְקוּת אִין קִיּוּם הַמִּצְוָה[לב];

Afterwards, *Rashi* **mentions the miracle of "blessing** being **found in the dough" because that is also associated with** Rivkah's **activities, but not associated with a** ***mitzvah*****.**

נָאכְדֶעם קוּמְט דֶער נֵס פוּן "בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָה", וואָס אִיז אוֹיךְ פַארְבּוּנְדְן מִיט אִירֶע פְּעוּלוֹת, אָבֶּער שׁוֹין נִיט אִין צוּזַאמֶענְהַאנְג מִיט אַ מִצְוָה;

---

36. The above explanations clarify **why the** ***Midrash*** mentions the miracles **in this order.**

37. Based on the above, the differences between the wording used by ***Rashi*** **and that of the** ***Midrash*** **can be explained. (See footnote 35 above.** While the differences could also **be explained by saying that** ***Rashi*** **possessed a** different version of the *Midrash* and was quoting from it, that explanation is somewhat **forced.)**

Rashi **understands that the fundamental dimension of the miracle of the light burning that made an impression on Yitzchak was** its connection with Rivkah's **observance of the** ***mitzvos*****. Therefore,** *Rashi* **emphasizes that** the light burned **"from Friday afternoon," i.e., the time when the** ***Shabbos*** **lights are kindled.**

The ***Midrash,*** **by contrast, puts the emphasis on the miracle** that transpired. Therefore, it speaks of the lights burning **"from** ***Shabbos*** **night until…,"* i.e.,** the lights **burned longer than they would have burned according to nature.**

It is possible to explain that this difference in emphasis **is also the reason why** ***Rashi*** **states, "the light burned" (דלוק), while the** ***Midrash*** **states, "the light would burn" (דולק). However, when quoting the** ***Midrash, Yalkut Shimoni*** **uses the term דלוק and that word is found in some manuscripts of** ***Bereishis Rabbah*** **cited in the Albeck edition. Conversely, the first printing of** ***Rashi's*** **commentary uses the wording דולק.***

* עד, "until," has two meanings, עד ולא עד בכלל and עד ועד בכלל, i.e., that the matter described continued until, but not including the next matter mentioned, or that it continued until and including that next matter.

The statement of the *Midrash* – that Sarah's and Rivkah's *Shabbos* lights burned **"until the** next ***Shabbos*** **night" – means that they burned until but not including** *Shabbos* night, because they ceased burning Friday afternoon just before Sarah and Rivkah would kindle the lights for the coming *Shabbos*.

See ***Avos*** **5:2, which speaks of "Ten generations from Adam until Noach," in which instance, both righteous men were included in the ten generations. However, that same** ***Mishnah*** **also speaks of "Ten generations from Noach until Avraham," in which instance, only one of these righteous men was included in the ten generations. See** ***Machzor Vitri, Tosfos Yom Tov,*** **and other commentaries to the** ***Mishnah*** who focus on this point**. See also** ***Likkutei Sichos,*** **Vol. 15, p. 58ff., which discusses that** ***mishnah*****.**

Some manuscripts (in the Albeck edition of the *Midrash*) **speak of Sarah's and Rivkah's** ***Shabbos*** **lights burning, ללילי שבת, "to** ***Shabbos*** **night." This is also the version in the standard text of** ***Yalkut Shimoni.***

And finally, *Rashi* speaks of the miracle that "a cloud was attached to the tent," which is not connected to a *mitzvah* or with any of the actions she performed.

אוּן עֶרְשְׁט דֶערְנָאךְ אַ נֵס אִין אַ זַאךְ וָואס אִיז שׁוֹין אוֹיסֶער פוּן אִירֶע פְּעוּלוֹת - "עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל" - נִיט אִין אַ מִצְוָה אוּן אוֹיךְ נִיט אִין אַ פְּעוּלָה וָואס זִי הָאט גֶעטָאן.

The Power of a Three-Year-Old's *Shabbos* Candles

Embedded in ***Rashi*'s commentary is an extraordinary message:**

ו. פוּן דִי עִנְיָנִים מוּפְלָאִים פוּן דֶעם פֵּירוּשׁ רַשִׁ"י:

As mentioned, Yitzchak married Rivkah only after he saw that her *Shabbos* lights burned from Friday afternoon until Friday afternoon. We see from this that Rivkah began kindling *Shabbos* lights even before she was married.[38]

וִויבַּאלְד אַז "וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וגו'" אִיז גֶעוֶוען עֶרְשְׁט נָאכְדֶעם וִוי עֶר הָאט בַּיי אִיר גֶעזֶען "נֵר דָלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת" וִוי גֶערֶעדט פְרִיעֶר, זֶעט מֶען דֶערְפוּן אַז דִי הַנְהָגָה פוּן רִבְקָה'ן אִיז גֶעוֶוען צוּ צִינְדְן נֵרוֹת שַׁבָּת קֹדֶשׁ אוֹיךְ פַאר דֶער חֲתוּנָה[לג].

---

38. ***Tosafos* (*Kesubos* 7b) states that the phrase (*Bereishis* 24:60), "They blessed Rivkah," refers to the blessing recited when performing *erusin,* the first stage of Jewish marriage.**

According to Jewish Law, the establishment of a marital bond between a husband and his wife is a two-stage process, beginning with *erusin* – also termed *kiddushin,* the "consecration" of the woman, at which time she becomes forbidden to all other men, followed by *nisuin* – after which the couple begins living together as husband and wife. In the Talmudic era, there was a significant time gap – up to a year – between these two stages. At present, both stages are performed in direct sequence, one after the other.

Thus, according to *Tosafos,* it would seem that Rivkah was already Yitzchak's wife when she kindled *Shabbos* lights. Nevertheless, *Tosafos* concludes that this statement is merely an *asmachta,* an allusion from a verse which the Sages chose to substantiate an enactment which they had ordained on their own initiative**. The simple meaning of the verse does not refer to the blessing recited when performing *erusin.*** That this verse is only an *asmachta* **is explicitly stated in *Kalah Rabbasi*, ch. 1.**

There is a principle in Jewish Law, ***lo le'apushei bemachlokes*,** i.e., one should to try to resolve differing statements of our Sages so that they concur, rather than conflict. **(See *Darchei Shalom*, *Klallei HaShas*, sec. 257, published at the end of *S'dei Chemed,* Vol. 10.)** Based on that principle, **it appears that the first Sage whose opinion is mentioned in *Pirkei DeRabbi Eliezer,* ch. 16 (see footnote 24 above), who states that "They blessed Rivkah like a *chazzan* who stands and blesses the bride under the wedding canopy," would also agree that this is merely an *asmachta.* (See the commentary of *Radal.*)**

This is particularly true since in that passage, *Pirkei DeRabbi Eliezer* later **mentions Rabbi Yossi, who states that the marriage did not come about until Rivkah came to Yitzchak. If there was a difference of opinion between Rabbi Yossi and the opinion of the first Sage on this point,** *Pirkei DeRabbi Eliezer* **should have mentioned Rabbi Yossi's opinion directly after mentioning that of the first Sage.**

There are some sources – *Midrash Aggadah* on *Bereishis* 24:22: "The man took a gold nose ring"; *Pesikta Zutrasa* on *ibid.*, vs. 53, "The servant took out," *Tosafos* in *Hadar Zekeinim* on *ibid.*, vs. 10, "And the servant took ten camels" – which maintain that Rivkah had been consecrated. However, most of the interpretations of our Sages and the commentaries to the Torah do not follow this conception.

Nevertheless, even according to the authorities who maintain that Rivkah had been consecrated, a woman who has been consecrated does not have the same obligation to kindle *Shabbos* lights as a woman who is married. There is no difference between her obligation and that of a woman who is yet to be consecrated.

The latter statement is true according to the rationale that women are entrusted with the *mitzvah* of kindling *Shabbos* lights "because they are found at home

Furthermore, according to *Rashi*,[39] when Rivkah married, she was only three years old and a child of that age is not obligated by Scriptural Law **to observe *mitzvos*. Nevertheless, she fulfilled the *mitzvah* of kindling *Shabbos* lights.[40] Moreover,** Yitzchak seeing Rivkah kindling *Shabbos* lights served as **a fundamental indication to him that** Rivkah **was comparable to "Sarah his mother" and** a sign **for him to decide to marry her.**

Moreover, **even if Rivkah had not kindled *Shabbos* lights, there would have been *Shabbos* lights in the home, because** Avraham would have kindled them. This is a necessary conclusion, since **Avraham observed the entire Torah, including also the Rabbinic *mitzvos*, as *Rashi* states.[41] The law[42] is that if, for whatever reason, there**

נָאכְמֶער: לוֹיט דַּעַת רַשִׁ"י[לד] אִיז דָאךְ רִבְקָה בְּשַׁעַת דֶער חֲתוּנָה גֶעוועֶן דְרַיי יָאר אַלְט, אִין דֶעם עֶלְטֶער וועֶן ס'אִיז נָאךְ נִיטָא דֶער חִיּוּב פוּן מִצְוֹת, אוּן פוּנְדֶעסְטְוועֶגְן הָאט זִי שׁוֹין דֶעמָאלְט מְקַיֵּים גֶעוועֶן דִי מִצְוָה פוּן הַדְלָקַת נֵרוֹת[לה].

וִיתֵרָה מִזוֹ - דָאס אִיז גֶעוועֶן אַן עִנְיָן (וְסִימָן) עִיקָרִי אוֹיף צוּ מְבָרֵר זַיְין אַז הֲרֵי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ, אוּן צוּ מַחְלִיט זַיְין אוֹיף "וַיִּקַּח גו' לוֹ לְאִשָּׁה". אוּן בִּפְרַט אַז דָא אִיז דָאךְ נִיט גֶעוועֶן דֶער פַאל ווָאס אָן אִיר לִיכְט צִינְדְן ווָאלְט קֵיין שַׁבָּת־לִיכְט נִישְׁט גֶעבְּרֶענְט אִין שְׁטוּב, ווָארוּם אַבְרָהָם אָבִינוּ הָאט דָאךְ מְקַיֵּים גֶעוועֶן כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אוֹיךְ דִי מִצְוֹת דְּרַבָּנָן (ווִי רַשִׁ"י בְּרֶענְגְט עֶס אַרָאפּ[לו]); אוּן דֶער דִּין[לז] אִיז, אַז אוֹיב דִי פְּרוֹי

---

and are occupied with the needs of the house" (the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch*, sec. 263:5, based on *Rambam, Hilchos Shabbos* 5:3, the *Tur,* and the *Shulchan Aruch* of Rav Yosef Caro, sec. 263). This is relevant only to a woman who is married, not one who is merely consecrated.

Similarly, it applies **according to the second rationale mentioned by the Alter Rebbe, *loc. cit.*, based on *Midrash Tanchuma*, *Parshas Noach*, sec. 1 (cited by the *Tur*, *loc. cit.*),** which states that women are entrusted with this *mitzvah* because Chavah **"extinguished the light of the world....** Therefore, her descendants should **correct what she impaired." This is only relevant to a married woman** who lives with her husband, unlike a woman who is merely consecrated, **like Chavah, "who extinguished the light of the world," i.e., her husband.**

39. *Rashi*, *Bereishis* 25:20. See also *Rashi*, *Bereishis* 22:20. Rivkah's age is **also mentioned** as three **in *Seder Olam*, ch. 1 (see *Tosafos*, *Yevamos* 61a, which states that "the text of *Seder Olam* may not be considered in error"** and explains the reckoning on which it was determined that she was of that age). **See also the end of** Tractate ***Sofrim; Pesikta Zutrasa*, *Bereishis* 24:44; *Midrash Seichel Tov*, *Bereishis* 24:14; *et al.* See also footnotes 40 and 46.**

40. The concept that Rivkah kindled *Shabbos* lights before she married and while still a minor **is also evident from the teachings of *Bereishis Rabbah* and *Yalkut Shimoni*** cited above**. Those sources also state that Rivkah's *Shabbos* lights burned** until the following Friday **and that this motivated Yitzchak to marry her, as stated in footnote 22.**

See also the closing portion of *Bereishis Rabbah, loc. cit.*, which speaks of Avraham arranging for Yitzchak's marriage before he remarried Hagar. That passage clearly indicates that Yitzchak married Rivkah after "he brought her to the tent."

***Levush HaOrah* specifically states that the three miracles mentioned by the *Midrash* – "a light burned..., blessing was found..., and a cloud was attached to the tent" – all were manifest before Rivkah was married.**

An earlier passage in *Bereishis Rabbah* (60:12) teaches that Rivkah was a minor, for it states, "This source teaches that an orphan girl may be married," and the laws applying to an orphan girl apply specifically when she is a minor. *Yalkut Shimoni's* citation of this teaching **specifically** refers to Rivkah's marriage as teaching, **"A minor may not be married** unless..."

41. *Rashi*, *Bereishis* 26:5.

42. See the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch*, sec. 263:5, 9, 11.

is not a woman at home who kindles *Shabbos* lights, the man of the home **must kindle them. It must thus be presumed that from the time Sarah passed away, Avraham (and) Yitzchak kindled *Shabbos* lights**[43] **every Friday.**[44]

בֶּענְטשְׁט נִיט קֵיין לִיכְט בְּעֶרֶב שַׁבָּת (מֵאֵיזֶה טַעַם שֶׁיִּהְיֶה) דַארְף דָאס טָאן דֶער מַאן. דַארְף מֶען דָאךְ אָננֶעמֶען, אַז פוּן זִינְט שָׂרָה אִיז נִפְטָר גֶעוָוארְן הָאט אַבְרָהָם (וְיִצְחָק) גֶעצוּנְדְן לִיכְט[לח] יֶעדֶער עֶרֶב שַׁבָּת[לט].

Nevertheless, Rivkah did not content herself with the candle lighting of Avraham even though he was an adult and was obligated to perform those *mitzvos* that could then be performed. Rather, she lit the candles herself, although she was still a minor, indeed, only **three years old.**

און פוּנְדֶעסְטְוֶועגְן הָאט זִיךְ רִבְקָה נִיט בַּאנוּגְנְט מִיטְן לִיכְט־צִינְדְן פוּן אַבְרָהָם אָבִינוּ (וָואס עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ גָדוֹל און מְחוּיָב בְּמִצְוֹת דְשַׁיָּיכוֹת אָז), נָאר זִי הָאט אַלֵיין גֶעצוּנְדְן לִיכְט, כָאטשׁ זִי אִיז דֶעמָאלְט גֶעוֶוען אַ קְטַנָּה בַּת ג׳ שָׁנִים.

This narrative **provides clear instruction (regarding a matter mentioned very**

דֶערְפוּן הָאט מֶען אַ קְלָארֶע הוֹרָאָה (בְּהֶתְאֵם צוּ דֶעם וָואס מְ'הָאט שׁוֹין

---

43. One cannot advance the argument that Avraham and Yitzchak kindled *Shabbos* lights in another tent,* not in the same tent where Rivkah kindled her *Shabbos* lights, **for according to that supposition, *Rashi's* statement that** the three miracles that characterized Sarah's tent **"ceased" is not appropriate,** since from Sarah's death onward, ***Shabbos* lights were not kindled** in that tent. **See also footnote 54 below.**

* ***Radak* writes, "This was the practice in those days, for a man to have his own tent and for a woman to have her own tent." He supports that statement by citing *Bereishis* 30:15 and 31:33. It is apparent from his words that Avraham and Yitzchak did not dwell in Sarah's tent until Rivkah came. (This interpretation is also evident from the *Zohar,* Vol. I, p. 133b, and *Ramban's* commentary to the verse under discussion.)**

However, it is evident **that *Rashi*** does not accept that approach**. With regard to Leah's request in *Bereishis* 30:15, "Come to me," *Rashi* explains that Yaakov should have spent that night in Rachel's tent. And with regard to *Bereishis* 31:33, which speaks of Leah's tent and Yaakov's tent, *Rashi* states that "Yaakov's tent" was "Rachel's tent." (This differs from *Radak's* interpretation cited above. Ibn Ezra and *Ramban* also understand that verse as Radak does.) See also *Rashi*, *Bereishis* 35:22,** which speaks of Yaakov making Bilhah's tent his residence after Rachel's death.

From the above it is evident that *Rashi* does not maintain that men had separate tents in that era, **but that they shared tents with their wives. Although *Rashi* (*Bereishis* 12:8) speaks of** Avraham pitching **"his wife's tent," that statement can be interpreted as** setting up a tent for her daytime activities**, as *Rashi* states (*Bereishis* 24:28), "Women had… a place to sit** and perform **their work."**

44. Clarification is required as to whether Avraham (and Yitzchak) ceased kindling *Shabbos* lights **after Rivkah began kindling them. For Rivkah** was still a minor and **her kindling of** *Shabbos* lights **(even after her marriage, see footnote 46) was only "to train her** in the observance of *mitzvos*.**" Thus, she could not fulfill the obligation on behalf of Avraham (and Yitzchak)** who were adults.

Kindling *Shabbos* lights is a *mitzvah* of Rabbinic origin and a minor is obligated to observe *mitzvos* based on Rabbinic Law. The *halachic* authorities therefore discuss whether **an adult can fulfill his obligation to observe a Rabbinical obligation through the act of a minor. See a related treatment** of the subject **in the *Shulchan Aruch* (*Orach Chayim* 689:2), *Magen Avraham* (and *Machatzis HaShekel*) 689:4, and *Magen Avraham* (and *Machatzis HaShekel*) 676:8.**

It can, however, be said that this matter is not relevant with regard to the Patriarch's observance of the *mitzvos* because this was **before the Giving of the Torah** and different principles applied then**. This is not the place** for further discussion of the issue**.**

frequently):[45] **Not only should unmarried young women who are obligated to observe *mitzvos* light *Shabbos* candles, but even young girls, beginning from the age of three, who are as of yet not** Scripturally **obligated in Torah observance, should do so.**[46] **As long as they** reach the age when they **understand the significance of kindling a *Shabbos* light, they should be trained**[47] **to perform this *mitzvah*. Even when her mother or another woman lights *Shabbos* candles at home in fulfillment of the obligation to do so,** a young girl should also light.

True, at that age, Rivkah was far more mature than an ordinary three-year-old.[48] **This is reflected in the fact that Eliezer** chose her for Yitzchak **based on her conduct. This was also why her consent was necessary for her marriage** to Yitzchak.

פִּיל מָאל גֶערֶעדט[מ]) אַז נִיט נָאר בְּנוֹת מִצְוָה פַאר דֶער חֲתוּנָה דַארְפְן בֶּענְטשְׁן נֵרוֹת שַׁבָּת, נָאר אַז אוֹיךְ קְלֵיינֶע מֵיידְלֶעךְ אָנְהוֹיבְּנְדִיק פוּן דְרַיי יָאר אַלְט (וָואס זַיְינֶען נָאךְ נִיט מְחוּיָּב בְּמִצְוֹת)[מא], אוֹיבּ זֵיי זַיְינֶען שׁוֹין שַׁיָּיךְ צוּ פַארְשְׁטֵיין דִי בַּאדַיְיטוּנְג פוּן הַדְלָקַת נֵר שַׁבָּת, דַארְף מֶען זֵיי מְחַנֵּךְ זַיְין[מב] אִין דֶער מִצְוָה פוּן הַדְלָקַת נֵרוֹת שַׁבָּת קֹדֶשׁ - אוֹיךְ דַאן וֶוען אִין הוֹיז אִיז דָא דִי מוּטֶער (אָדֶער אַנְדֶערֶע) וָואס צִינְדְט לִיכְט אַלְס "מְצֻוָּה וְעוֹשָׂה" (אַזַא וָואס אִיז מְחוּיָּב דֶערִין עַל פִּי דִין).

אוּן הֲגַם אַז רִבְקָה אִיז דַאן, בַּא אִירֶע דְרַיי יָאר, גֶעוועֶן אַ סַךְ מֶער בַּת־דַּעַת ווִי דָאס אִיז אַ מֵיידְל סְתַּם אִין דֶעם עֶלְטֶער[מג] - ווִי מֶען זֶעט עֶס קְלָאר פוּן דִי פַּאסִירוּנְגֶען מִיט אֱלִיעֶזֶר'ן, וָואס הָאט מְדַיֵּיק גֶעוועֶן אִין אִירֶע מַעֲשִׂים [אוּן דֶערְפַאר טַאקֶע הָאט זִיךְ גֶעפָאדֶערְט אִיר דַּעַת, אִיר צוּשְׁטִימוּנְג צוּם שִׁידּוּךְ, אוּן בִּיז,

45. **See the lengthy discussion** of this matter **in the *sichos* delivered during the month of Tishrei, 5735, and in *Likkutei Sichos*, Vol. 11, p. 281ff.; Vol. 17, p. 141ff.; *et al.***

46. True, ***Chizkuni, Bereishis* 24:10, states that** Eliezer took ten camels with him so that **"ten men could ride on them so that they would recite the blessings for *erusin* and *nisuin** ** (see footnote 38)," for Yitzchak's marriage. That would imply that *Chizkuni* maintains that Rivkah was already married when Yitzchak brought her into the tent. Nevertheless, it can be said that:

a) **This does not clarify whether** *Chizkuni* **maintains that the obligation to kindle** *Shabbos* light **begins only after marriage. If anything, the fact that** *Chizkuni* **does not bring proof that Rivkah was already married from the fact that she kindled *Shabbos* lights indicates that** *Chizkuni* **maintains that** girls **should kindle *Shabbos* lights even before they are married.**

b) **Moreover, and this is of primary relevance, since Rivkah was only three years old (see also *Chizkuni, Bereishis* 24:64),** it does not matter if** she was married, for her actions were only "to train her in the observance of the *mitzvos*" because, as is obvious, marriage does not change a girl's status vis-à-vis her obligation to observe ***mitzvos*.**

* **However, later on** in the gloss to ***Bereishis* 25:1, *Chizkuni* cites the *Midrash* mentioned previously in footnote 40. which** speaks of Avraham arranging for Yitzchak's marriage before he remarried Hagar**. That passage indicates that Rivkah was not married until after she came to Yitzchak.**

** **However, in** the gloss to ***Bereishis* 25:20, *Chizkuni* writes that Rivkah was 14 when she was married, as stated in the *Sifri* quoted by *Tosafos* (*Yevamos* 61b) and as stated in *Daas Zekeinim, Bereishis* 25:20. See the commentary of *Radal* to *Pirkei DeRabbi Eliezer*, chs. 16 and 32.**

47. **A father has a Rabbinic obligation also to train his daughters in the observance of the *mitzvos*. See the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch* 343:2 and *Magen Avraham* and *Machatzis HaShekel* 343:1. See also *Tosefta, Eruvin* 2:8,** "Jewish women **did not refrain from sending their** bread to participate in ***eruvin*... via their daughters, to train them** in the observance **of the *mitzvos*."**

48. **See the *Pesikta Zutrasa* cited in footnote 39.**

As *Rashi* states,[49] her story is the basis for the law, "A woman" – here, our Sages are referring to **an adult woman – "may not be married without her consent."[50]**

Nevertheless, since at that time, Rivkah was only three years old – many years before her becoming *bas mitzvah* – according to Torah Law,[51] her status was still that of a minor.[52]

ווִי רַשִׁ״י זָאגְט פְּרִיעֶר[מד], אַז מְ׳לֶערְנְט דֶערְפוּן אַרוֹיס אַז ״אֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה (סְתַם, אַ גְדוֹלָה[מה]) אֶלָּא מִדַּעְתָּהּ״] - ווִיבַּאלְד אָבֶער זִי אִיז נָאךְ פָּארְט גֶעוועֶן נִיט מֶער ווִי דְרַיי יָאר אַלְט (אַ סַךְ צַיְיט פַאר בַּת מִצְוָה), הָאט זִי דָאךְ (עַל פִּי דִין תּוֹרָה[מה*]) גֶעהַאט נָאךְ דֶעם דִין פוּן אַ קְטַנָּה[מו].

What Avraham Couldn't Do

There is another remarkable dimension to this narrative. As mentioned before, surely Avraham our Patriarch also kindled *Shabbos* lights every Friday. The Torah relates that, at that stage in life, Avraham **was "advanced in years, and G-d blessed Avraham in all matters."[53] Certainly, that included spiritual matters. Nevertheless, neither his nor Yitzchak's kindling of *Shabbos* lights caused them to burn from Friday afternoon to Friday afternoon.[54]**

ז. נָאךְ אַן עִנְיָן נִפְלָא זֶעט מֶען אִין דֶעם:

ווִי גֶעזָאגְט, הָאט דָאךְ גֶעווִיס אַבְרָהָם אָבִינוּ אַלֵיין גֶעצוּנְדְן לִיכְט יֶעדֶער עֶרֶב שַׁבָּת [און דִי תּוֹרָה אִיז מֵעִיד אַז עֶר אִיז גֶעוועֶן ״בָּא בַּיָּמִים וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל״[מז], ווָאס דָאס מֵיינְט דָאךְ זִיכֶער אוֹיךְ (אָדֶער - וְכָל שֶׁכֵּן) אִין רוּחְנִיּוּת], אוּן פוּנְדֶעסְטְווֶעגְן אִיז אִין זַיְין (ווִי אִין יִצְחָק׳ס) הַדְלָקָה נִיט גֶעוועֶן דֶער עִנְיָן נִפְלָא פוּן ״נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת״[מח] -

49. *Rashi*, *Bereishis* 24:57.

50. **In particular, this applies because *Rashi* is** not quoting the *Midrash* verbatim, **but rather changes the wording, as mentioned in footnote 40, above.**

51. **See, however, *Rashi*, *Bereishis* 25:27.**

52. **Although in certain matters,** even at that age, **Rivkah had the status of an adult, that refers only to her physical affairs and matters subject to the laws** that mankind as a whole is required to observe, the Seven **Commandments Given to Noach and his descendants.**

To explain: Before the Giving of the Torah, **the *halachic* status of the Patriarchs** and their descendants **was the same as that of mankind as a whole (see *Likkutei Sichos*, Vol. 5, p. 143ff., and the sources mentioned there). The law that one becomes obligated in the observance of the *mitzvos* at the age of 13 has its source (according to some opinions) in the *halachos* transmitted to Moshe on Mount Sinai. Hence,** the association between the obligation of observance and the age of thirteen does not apply with regard to mankind as a whole. Instead, a non-Jew becomes obligated when he reaches intellectual maturity (see *Likkutei Sichos*, Vol. 10, p. 70ff.; Vol. 15, p. 291).

By contrast, with regard to the *mitzvos* that our Patriarchs observed not because mankind as a whole was required to observe them, but because they observed the entire Torah before it was given, **their observance followed the laws governing Jewish observance. Hence,** their obligation began at the age of thirteen **as is the law regarding a Jew. They are not considered equivalent to non-Jews in this context. Otherwise, there would be an internal contradiction between the rulings.**

53. ***Bereishis* 24:1.**

54. **It cannot be said that Avraham's *Shabbos* lights also "burned from one *Shabbos* eve to the next," but he kindled them in another tent. In Sarah's tent, by contrast, *Shabbos* lights were not kindled at all after she passed.**

This is untenable, **because** the wording of the *Midrash*, **that after** Sarah

That miracle was manifest specifically **when Sarah kindled her *Shabbos* lights, and afterwards, when Rivkah began doing so as a three-year-old girl.**

Here, we see the great power possessed by every Jewish girl or woman**, even a young child of the age of three, when she kindles *Shabbos* lights. Every Jewish girl is a daughter of Sarah, Rivkah, Rachel, and Leah, and through her kindling *Shabbos* lights, her home is illuminated throughout the entire week.** Her candles continue to shed light **until the next Friday afternoon.**

True, **there is a difference between** the *Shabbos* lights kindled by Sarah and Rivkah and the *Shabbos* candles Jewish women and girls light on Friday afternoons today. **Sarah's and Rivkah's *Shabbos* lights illuminated the physical environment in their homes with visible light and, miraculously, that light continued to shine for the entire week, until the coming Friday afternoon.**

By contrast, when a Jewish woman or girl lights *Shabbos* candles today, the light her candles generate **does not remain visible to eyes of flesh** for that length of time**. Nevertheless, in truth, the same** phenomenon **prevails** in the spiritual realm**. Since "the actions of the Patriarchs are a sign for their descendants"[55] and empower all** those descendants to emulate them, **every woman or girl who is a descendant of Sarah, Rivkah, Rachel, and Leah**

ווִי דָאס אִיז גֶעוועֶן בַּיְים לִיכְט־צִינְדְן פוּן שָׂרָה אוּן דֶערְנָאךְ בַּיי רִבְקָה ווֶען זִי הָאט אָנְגֶעהוֹיבְּן צִינְדְן לִיכְט צוּ דְרַיי יָאר.

אוּן דָא זֶעט מֶען דֶעם גֶעוואַלְדִיקְן כֹּחַ וואָס לִיגְט אִין דֶער מִצְוָה פוּן הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת אֲפִילוּ פוּן גָאר קְלֵיינֶע דְרַיי־יָארִיקֶע אִידִישֶׁע מֵיידֶעלֶעךְ, וואָס יֶעדֶע אִידִישֶׁע טָאכְטֶער ווֶערְט אָנְגֶערוּפְן: בַּת שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה, אַז דוּרְךְ אִירֶער הַדְלָקַת הַנֵּר ווֶערְט בַּאלוֹיכְטְן דָאס גַאנְצֶע הוֹיז בְּמֶשֶׁךְ פוּן אַ גַאנְצֶער ווָאךְ, בִּיז דֶעם קוּמֶענְדִיקְן עֶרֶב שַׁבָּת.

דֶער אוּנְטֶערְשֵׁייד אִיז אִין דֶעם, וואָס דִי נֵרוֹת וואָס שָׂרָה אוּן רִבְקָה הָאבְּן גֶעצוּנְדְן הָאט זֵייעֶר לִיכְטִיקַיְיט גֶעפּוּעֵלט אוּן בַּאלוֹיכְטְן אָפֶּענֶערְהֵייט דִי גַשְׁמִיּוּת פוּן שְׁטוּב, ווִיבַּאלְד דֶער גַשְׁמִיּוּת'דִיקֶער נֵר הָאט (בְּדֶרֶךְ נֵס) גֶעבְּרֶענְט מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת;

אָבֶער בִּפְנִימִיּוּת הָעִנְיָנִים אִיז דָאס אַזוֹי בַּיי יֶעדֶערֶער וואָס בֶּענְטשְׁט לִיכְט. הֲגַם אַז בְּעֵינֵי בָשָׂר זֶעט מֶען דָאס נִיט, וואָרוּם - ווִיבַּאלְד אַז "מַעֲשֵׂה אָבוֹת" אִיז אַ "סִימָן" אוּן אַ נְתִינַת כֹּחַ לַ"בָּנִים"[מט] - הָאט יֶעדֶערֶע, וואָס אִיז בַּת שָׂרָה רִבְקָה וכו'

---

died "the miracles **ceased" would not be appropriate.** The *Midrash* implies that there were *Shabbos* lights kindled in Sarah's tent**, but they did not burn from one *Shabbos* eve to the next.** According to the above statement, **there were no *Shabbos* lights kindled in** Sarah's tent **at all.**

This refutation is particularly evident **according to** the alternate versions of the *Midrash* mentioned in **footnotes** 2 and **3,** which mention "*Shabbos* light[s] burning in *the* tent."

55. See *Ramban, Bereishis* 12:6; *Bereishis Rabbah* 40:6; *et al.*

The above is particularly true according to our Sages' teaching {see *Shir HaShirim Rabbah* 1:3 (a)} that the *mitzvos* observed after the Giving of the Torah are loftier than the *mitzvos* performed **by the Patriarchs. And the *mitzvos*** performed **after the Giving of the Torah have an effect on the physical substance of the world. See *Likkutei Sichos,* Vol. 5, pp. 79, 88, and the sources mentioned there.**

is endowed with the potential that the light generated by **the *mitzvah* of her kindling *Shabbos* candles will have an effect** on her home **throughout the entire week.**

דֶעם כֹּחַ אַז דִי מִצְוָה לִיכְטִיקַיְיט פוּן אִיר שַׁבָּת־לִיכְט זָאל פּוֹעֵל זַיְין אוֹיף דֶער גַאנְצֶער וָואך.

Untainted Virtue

There is a unique virtue **in young girls lighting the *Shabbos* candles: Our Sages highlight[56] the virtue of the Torah study of young children and state that the existence of the world depends on it because their voices are untainted by sin. A similar concept applies to the kindling** of *Shabbos* lights by young girls. Their **hands are not tainted by sin.**

This concept requires further explanation, since it seemingly applies with regard to all *mitzvos* and practices performed by children as part of their Jewish education. As such, we must understand why **we do not find any of the sacred texts speaking to this point.**

ח. נָאך אַן עִנְיָן נִפְלָא - דַוְקָא בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת פוּן קְטַנּוֹת: בְּשַׁעַת חַזַ"ל זַיְינֶען מַפְלִיא דֶעם עִנְיָן פוּן הֶבֶל פוּן לִימּוּד הַתּוֹרָה אַז אוֹיף דֶעם הַאלְט זִיך דִי וֶועלְט[מט*] - זָאגְן זֵיי גְלַיְיך דֶערְבַּיי אַז דָאס אִיז הֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא, פוּן תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן דַוְקָא,

דֶערְפוּן אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק בַּנּוֹגֵעַ דֶער מַעֲלָה פוּן דֶער הַדְלָקָה וַעֲשִׂיַּת הַיָּד שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא דַוְקָא.

עַל פִּי זֶה אִיז אָבֶּער צָרִיךְ עִיוּן: דִי אוֹיבְּעֶנְדֶערְמָאנְטֶע מַעֲלָה אִיז דָאך בַּיי אַלֶע מִצְוֹת וְעִנְיָנִים וָואס קְטַנִּים וּקְטַנּוֹת טוּעֶן מִצַּד חִינּוּךְ - וְלֹא אִשְׁתַּמִּיט בִּסְפָרִים מְבֹאָר זַיְין בְּזֶה?!

So the Home Will Shine

The reason why the *Shabbos* lights of Sarah and Rivkah – and similarly, those of their descendants, all Jewish women and girls in every age – burned for an entire week, while those of Avraham and his male **descendants did not, can be explained as follows: Our Sages ask rhetorically,[57]** "If **a man brings** home **wheat,** can he chew the wheat**?" and explain that it is the task of a woman, her husband's partner, to take the kernels of wheat** or the other products of his efforts that **he brings home and prepare them in a manner that they can serve as** nourishing **food.**

ט. דֶער טַעַם וָואס דַוְקָא דִי נֵרוֹת פוּן שָׂרָה אוּן רִבְקָה (אוּן אַזוֹי אוֹיך דִי נֵרוֹת פוּן אַלֶע זֵייעֶרֶע טֶעכְטֶער - אַלֶע אִידִישֶׁע פְרוֹיעֶן אוּן מֵיידְלַאך - אִין אַלֶע צַיְיטְן) הָאט גֶעבְּרֶענְט מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת אוּן נִיט דִי נֵרוֹת פוּן אַבְרָהָם (אוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל), אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק פוּן דֶעם מַאֲמַר רַזַ"ל[נז] אַז דֶער עִנְיָן פוּן דֶעם מַאן בַּאשְׁטֵייט אִין דֶעם וָואס עֶר אִיז "מֵבִיא חִטִּין", נָאר אִין בְּרֶענְגֶען זֵיי אִין שְׁטוּבּ אַרַיְין; אוּן דִי אַרְבֶּעט, פוּן דֶער פְרוֹי, פוּן "עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ" אִיז צוּ פַארְוַואנְדְלֶען דִי חִטִּים אִין אַ מַאֲכָל הָרָאוּי לְאָדָם.

56. *Shabbos* 119b.

57. *Yevamos* 63a.

In other words, the manner in which G-d structured the world is that it is "man's way to conquer";[58] he goes out to the world and brings sustenance **to his home.** However, he brings it in a raw form. **A woman's focus, by contrast, is directed inside, to what happens in her home,** as it is written,[59] **"All the honor of the King's daughter is within." As the homemaker,[60] she transforms** what her husband **brings home into nourishment for** him and her family **and,** in this way, **into nourishment for G-d,[61] as it were.**

Therefore, it was not necessary that a unique miracle take place when Avraham kindled *Shabbos* lights. Avraham's **lifework did not involve taking care of the household needs.** Accordingly, there was no need for a miracle to show how his lights **illuminated his physical home in a supernatural way. This was not his mission.**

By contrast, Sarah and Rivkah – and all the daughters of Sarah and Rivkah, i.e., all Jewish women throughout the ages – were entrusted by G-d with the mission of caring for the material needs of their homes.[62] They were given the mission – and empowered with the capacity – to illuminate their homes with their light for all time. Even during the ordinary **weekdays, it is possible to see that theirs is a home where a descendant of Sarah and Rivkah kindled a *Shabbos* light.**

דָאס הֵייסְט דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער הָאט אַיְינְגֶעשְׁטֶעלְט דִי טֶבַע פוּן וֶועלְט אִין אַן אוֹפֶן, אַז "אִישׁ דַרְכּוֹ לִכְבּוֹשׁ"[נא] - צוּ דֶערָאבֶּערְן זַאכְן פוּן דֶער דְרוֹיסְנְדִיקֶער וֶועלְט אוּן זֵיי אַרַיְינְבְּרֶענְגֶען אִין זַיְין הוֹיז; דַאקֶעגְן דִי פְּרוֹי אִיז, אַדְרַבָּה, "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה"[נב] - אוּן דֶערִיבֶּער אַלְס דִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִיז אִיר אוֹיפְגַאבֶּע פְּנִימָה - אִינֶעוֵוייְנִיק, אִין הוֹיז, צוּ מְתַקֵּן זַיְין אוּן אִיבֶּערְמַאכְן אָט דִי אַרַיְינְגֶעבְּרַאכְטֶע זַאכְן זֵיי זָאלְן זַיְין רָאוּי לְאָדָם, בִּיז צוּ רָאוּי, כִּבְיָכוֹל לְאָדָם הָעֶלְיוֹן.

אוּן דֶערִיבֶּער, בְּשַׁעַת אַבְרָהָם הָאט גֶעבֶּענְטשְׁט לִיכְט, וִוּיבַּאלְד סְ'אִיז נִיט זַיְין תַּפְקִיד צוּ פַאַרְנֶעמֶען זִיךְ מִיט צָרְכֵי הַבַּיִת, הָאט דָאס נִיט גֶעדַארְפְט ווִירְקְן בְּרֵיינְגֶען אַ נֵס צוּ בַּאלַיְיכְטְן דִי הוֹיז אִין גַּשְׁמִיּוּת'דִיקְן זִין מֶער ווִי עַל פִּי טֶבַע - נִיט דָאס אִיז זַיְין עֲבוֹדָה.

דַוְקָא שָׂרָה וְרִבְקָה, אוּן נָאךְ זֵיי אַלֶע בְּנוֹת שָׂרָה וְרִבְקָה כו' אַלֶע אִידִישֶׁע טֶעכְטֶער, וָואס דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער הָאט זֵיי גֶעגֶעבְּן דֶעם תַּפְקִיד אוּן דִי שְׁלִיחוּת צוּ עוֹסֵק זַיְין אִין דִי צָרְכֵי הַבַּיִת[נג], אוּן אוֹיפְצוּטָאן אוֹיךְ אִין דִי גַּשְׁמִיּוּת'דִיקֶע עִנְיָנִים פוּן שְׁטוּב, הָאבְּן זֵיי דִי שְׁלִיחוּת אוּן דֶעם כֹּחַ צוּ בַּאווִירְקְן אוּן בַּאלַיְיכְטְן מִיט זֵייעֶרֶע נֵרוֹת דִי גַאנְצֶע שְׁטוּב אוּן בְּמֶשֶׁךְ פוּן דֶער גַאנְצֶער צַיְיט, אַז אִין מֶשֶׁךְ פוּן אַלֶע וָואכְן־טֶעג זֶעט מֶען אַז דָאס אִיז אַ שְׁטוּב וָואס בַּת שָׂרָה וְרִבְקָה הָאט אִין אִיר אָנְגֶעצוּנְדְן אַ נֵר שַׁבָּת.

---

58. ***Ibid.* 65b; cited by *Rashi*, *Bereishis* 1:28.**

59. ***Tehillim* 45:14.**

60. *Akeres habayis,* the term used for "homemaker," also has the implication *ikro shel bayis,* "the mainstay of the home." See *Likkutei Sichos,* Vol. 30, p. 239, and the sources cited there.

61. The main text uses the term *Adam HaElyon,* "the Man above," referring to Yechezkel's vision (*Yechezkel* 1:26) of "the image of a man" above the Divine chariot.

62. **See the sources mentioned in footnote 37 above.**

Toward the Ultimate Light

On this basis, it is possible – by focusing on **the inner dimensions of the three** miracles – **to understand the order in which *Rashi* mentions them.**

Our Rabbis[63] **state that the three** miracles **that *Rashi* mentions, "a light burned from one *Shabbos* eve to the next, blessing was found in the dough, and a cloud was attached to the tent," reflect the three *mitzvos* that are entrusted primarily to Jewish women:** the separation of ***challah*, *nidah* (and *Taharas HaMishpachah*** as a whole), **and the kindling of *Shabbos* lights. Observing the *mitzvah* of kindling *Shabbos* lights enables "a light** to **burn from one *Shabbos* eve to the next." Meticulous practice of the *mitzvah* of *challah* causes "blessing** to be **found in the dough." And keeping the *mitzvah* of *taharas hamishpachah* conscientiously leads to "a cloud** being **attached to the tent." The purity** of family life **draws down the manifestation of the cloud of the *Shechinah* (Divine presence).**[64]

***Rashi* mentions the three** miracles **in the order in which a woman begins observing the three *mitzvos* associated with them. As soon as a girl reaches an educable age, she begins lighting *Shabbos* candles (which lead to "a light burn**ing **from one *Shabbos* eve to the next"). Later** in life, **when she grows older,**

יו"ד. עַל פִּי הַנַּ"ל וועט מען אויך פארשטיין דעם סדר פון די דריי זאכען אין פירוש רש"י - בִּפְנִימִיּוּת הָעִנְיָנִים:

מְפָרְשִׁים[נד] זאגן אז די דריי עִנְיָנִים וואס רש"י ברענגט, "נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָּה וְעָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל", זיינען קעגן די דריי מִצְוֹת וואס זיינען אנגעזאגט געווארן (בִּמְיוּחָד) צו אידישע טעכטער: חַלָּה, נִדָּה (טַהֲרַת הַמִּשְׁפָּחָה) און הַדְלָקַת הַנֵּר. דורך אפהיטן די מִצְוָה פון הַדְלָקַת הַנֵּר איז "נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת", די זְהִירוּת אין מִצְוַת חַלָּה פּוֹעֶל'ט עס זאל זיין "בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָּה", און דורך דער זְהִירוּת אין מִצְוַת נִדָּה איז מען זוֹכֶה צו "עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל" - טַהֲרָה ברענגט דעם "עֲנַן" הַשְּׁכִינָה[נה].

און בְּהֶתְאֵם צום סֵדֶר הַזְּמַן פון די דריי מִצְוֹת האט רש"י אויסגעשטעלט דעם סֵדֶר פון דריי זאכן (וואס זיינען אָפְּהֶענְגִיק פון די דריי מִצְוֹת): בַּאלד ווי די מיידעלע קומט צום גִּיל הַחִינּוּךְ הויבט זי אן אפהיטן די מִצְוָה פון הַדְלָקַת הַנֵּר ("נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת"); שפעטער, ווען זי ווערט

---

63. ***Chizkuni*** (citing ***Riva***)***, Gur Aryeh,*** **Rav Ovadiah of Bartenura, *Be'er Mayim Chayim, et al.***

64. **A similar interpretation is found in *Gur Aryeh. Chizkuni*** (citing ***Riva***) states that the cloud refers to the observance of the *nidah* laws **because like *nidus* which appears, ceases, and appears again,** the clouds come and go. **Rav Ovadiah of Bartenura states that "a tent"** is a frequently used euphemism for **marital intimacy. *Be'er Mayim Chayim*** states that the cloud refers to the observance of the *nidah* laws because when a woman is in the *nidah* state **"her blood and limbs are heavy and murky like a cloud." *Shelah*, loc. cit., states, "'A cloud attached,'...** this recalls **the verse** *Iyov* 5:24, when cited in reverse order, **'You shall give special attention to your dwelling and thus, know your tent will be at peace.'"**

she begins helping in the home and starts to prepare **dough (leading to "blessing** being **found in the dough"). And afterwards, when she marries, she observes the *mitzvah* of *taharas hamishpachah* (which leads to "a cloud** being **attached to the tent").**

* * *

From the above, we can appreciate the great merit brought about by the efforts that every Jewish girl should light *Shabbos* (and festival) candles from the time she reaches an educable age.

And as the *Yalkut Shimoni* states,[65] the kindling of the *Shabbos* lights will bring closer the era when G-d will show us "the lights of Zion," with the coming of the complete and ultimate Redemption; may it come about in the immediate future.

עֶלְטֶער אוּן זִי הוֹיבְּט אָן צוּ הֶעלְפֶען אִין שְׁטוּבּ אַרְבֶּעט, אִיז זִי אוֹיךְ עוֹסֶקֶת בָּעִיסָּה ("בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִיסָּה"), אוּן נָאךְ שְׁפֶּעטֶער, בְּעֵת זִי הָאט חֲתוּנָּה, אִיז זִי דֶעמָאלְט מְקַיֵּים דִי מִצְוַת נִדָּה - טַהֲרַת הַמִּשְׁפָּחָה ("עָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל").

פוּן דֶעם אַלֶעם אִיז פַארְשְׁטַאנְדִיק דֶער גוֹדֶל הַזְּכוּת וָואס ס'אִיז דָא אִין דֶער הִשְׁתַּדְּלוּת אַז יֶעדֶע אִידִישֶׁע מֵיידֶעלֶע, ווִי נָאר זִי אִיז הִגִּיעָה לְחִינּוּךְ, זָאל צִינְדְן לִיכְט בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ (וְעֶרֶב יוֹם טוֹב).

אוּן דוּרְךְ הַדְלָקַת נֵר שַׁבָּת וֶועט מֶען זוֹכֶה זַיְין, ווִי עֶר זָאגְט אִין יַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי[נו], צוּ דִי נֵרוֹת צִיּוֹן וָואס דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער וֶועט וַוייְזְן, בְּקָרוֹב מַמָּשׁ בִּגְאוּלָּה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה.

(משיחות כ״ף מרחשון
וש״פ חיי שרה, תשל״ה)

---

65. *Yalkut Shimoni,* the beginning of *Parshas Behaaloscha.*

א) פרשתנו כד, סז.

ב) ברש״י כתב יד ובדפוס ראשון ושני דרש״י - בסדר הפוך: ״ויבאה* האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו כלומר והרי היא (כ)שרה אמו״.
*) בדפוס שני: הביאה.

ג) בדפוסים שבהערה ב מוסיף (לאחרי ״נר דלוק״) ״באהל״. וראה לקמן הערה ח, ט. ובדפוס ראשון: נר דולק. וראה לקמן סוף הערה לב.

ד) בדפוס שני: בפת ובעיסה.

ה) רא״ם, גור אריה, שפתי חכמים, משכיל לדוד, דקדוקי רש״י. ועוד.

ו) ראה גם זהר ח״א קלג, א.

ז) כי כל תיבה שצריכה למ״ד בתחילתה הטיל לה ה״א בסופה (רש״י לך יד, י).

ח) ראה גם אבי עזר לראב״ע כאן. וברמב״ן חסר הנסמך כו׳.

ט) וכמו שהוא בתרגום אונקלוס ״וחזא והא תקנין עובדהא כו״. ולהעיר שגם בתרגום אונקלוס מפרשים (נתינה לגר) שדיוקו הוא מה״א הידיעה וחסרון הנסמך.

י) על הפסוק (אלא שמפרש הענין ד״נר דלוק״ באופן אחר - ראה לקמן הערה כט). וכן הוא בזהר שם (ושם נ, א). ובפסיקתא זוטרתא על הפסוק - רק בנוגע להענן. וראה של״ה פרשתנו (רפד, א בהגהה) הטעם שבזהר נזכר רק נר דלוק. וברמב״ן כאן רק ״הייתה ברכה מצויה בעיסה״.

יא) אף על פי שברוב המכריע דפירושיו אינו מציין המקור. וכמו בפסוק שלאחריו דקטורה זו הגר שהוא גם כן בבראשית רבה כאן.

יב) פ״ס, טז.

יג) וכן הוא בדפוס ראשון ושני דרש״י.

יד) במדרש שם מוסיף עוד ומסיים ״קוצה חלתה בטהרה וקוצה עיסתה בטהרה״. אבל ענין בפני עצמו הוא - ראה יפה תואר ופירוש מהרז״ו (וכן הוא בגור אריה ולבוש האורה לפירוש רש״י): וחושב כאן ד׳ דברים (ולא כב״ידי משה״ שם).

יד*) בכמה כתבי יד (הובא בבראשית רבה הוצאת תיאדור כו׳) איתא ״נר דלוק״ לפני ״ברכה מוטלת בעיסה״.

טו) וכדברי רש״י עצמו בכמה מקומות - בראשית ג, ח. ועל דרך זה שם, כד. ועוד.

טז) וכדפירוש רש״י שם (ג, ח) ״ולאגדה המיישבת דברי המקרא כו״. וראה בהנסמן בלקו״ש חט״ו ע׳ 27 הערה 2.

יז) ולפעמים מציין המקור - לשלול מאמר רז״ל אחר ומפני שנוגע לפירושו. היינו כאשר הדרשה נמצאת בכמה מקומות בדברי רז״ל בשינויים ורש״י מציין למקום אחד לומר שכוונתו להדרשה כמו שהוא במקום ההוא דוקא - וראה לקו״ש ח״ה ע׳ 171 בביאור פירוש רש״י וישלח (לו, ג), לקו״ש חי״ג ע׳ 101 ואילך. ובכמה מקומות.

יז*) על דרך ויצא כט, כג. או שגם זה מיותר, כיון שמסיים ״ותהי לו״.

יח) להעיר מקושיית האלשיך כאן: ולא הוה ליה למימר אלא ויקח את רבקה.

יט) פירוש רש"י כד, סו.

כ) פרשתנו כד, יד. וראה בפירוש רש"י.

כא) פרשתנו כד, ד. וראה פירוש רש"י שם, יד. שם, כא (ד"ה משתאה: (דאף "שראה דברו קרוב להצליח" - כי נתקיימו סימניו כו', מכל מקום) "אינו יודע אם ממשפחת אברהם היא אם לאו").

כב) וכן משמע קצת מבראשית רבה שם, שלאחר שמבאר הענינים שהיו אצל שרה וחזרו כשבאת רבקה, מסיים: וכיון שראה אותה שהיא עושה כמעשה אמו* . . מיד ויביאה יצחק האהלה. ובפשטות, הכוונה שם היא גם להמשך הכתוב "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה". וכן הוא דעת רבי יוסי (על כל פנים - ראה לקמן הערה לג, שיש לומר שאין בזה מחלוקת) בפרקי דרבי אליעזר (פט"ז) שלאחר שהביאה האהלה החליט ליקח אותה לאשה (אלא ששם הוא מטעם אחר). וראה אלשיך ומלבי"ם כאן.

*) ומזה משמע, שד' דברים אלו גרמו שישא את רבקה ולא (רק) מה שקוצה חלתה בטהרה כו' (ראה לעיל הערה יד). והלשון "עושה כמעשה אמו", יש לומר על דרך פירוש הגור אריה ברש"י בפסוק שלפני זה (כד, סו).

כג) ועל פי זה מובן (נוסף על המבואר לקמן בפנים סעיף ד) מה שלא הביא רש"י הא ד"דלתות פתוחות לרוחה" שבמדרש, כי אין זה חידוש שנתוודע אודותו רק כשהביאה האהלה, שהרי ידע על־דבר גמילות־חסדים שלה לפני זה מהנהגתה עם אליעזר (כד, יח ואילך. וראה פירוש רש"י כד, יד). ואפילו אם תמצי לומר (בדוחק*) שהיה בזה חידוש על ההנהגה עם אליעזר בזה שהיה (דלתות פתוחות) לרוחה, הרי לא היה בזה נס שזה דוקא ישפיע ויחליט שיצחק יקח את רבקה ולא הנסים כו' שסיפר לו אליעזר.

*) דהרי זה שהיה דלתות פתוחות לרוחה אינו חידוש (עיקרי) שרבקה גמלה חסדים, שהרי גם לפני זה היתה גומלת חסדים במה שיש לה ולאחר נישואיה שאז היה לה בית – היו "דלתות פתוחות לרוחה" (ראה לבוש האורה כאן).

כד) וירא כב, ד ובפירוש רש"י.

כה) יח, ו.

כו) שם, ז. וראה רמב"ן שם. ולהעיר, שבנוגע ל"בן הבקר" שנאמר "ויתן אל הנער" פירש רש"י (זה ישמעאל) לחנכו במצות, מה שאין כן בכתוב "האהלה אל שרה ויאמר מהרי גו'" - לא פירש רש"י כלום.

כז) אף שלוט אפה מצות בעצמו (וירא יט, ג).

כח) ראה במדרש אגדה על הפסוק: "וכשהיתה מדלקת נרות בערב שבת היו הנרות דולקות עד מוצאי שבת". בכתב יד א' גם בבראשית רבה (בהוצאה הנ"ל) - עד מוצאי שבת. וראה על דרך זה בראשית רבה פי"א, ב: פעם אחת כו'.

כט) ראה (לדוגמא) תרגום יונתן "ומן יד נהרת בוצינא דטפת בזמן דמיתת שרה".

ל) בבראשית רבה פ"ס, טז (וכן הוא בילקוט שמעוני) על הפסוק: מלילי שבת ועד לילי שבת. אבל הכוונה היא מערב שבת לערב שבת. וכן מפורש בפירוש מהרז"ו שם. הטעם לשינוי הלשון ברש"י - ראה הערה לב.

לא) ועל פי זה יומתק הסדר שבמדרש.

לב) על פי זה יש להסביר שינויי לשון רש"י מלשון המדרש (ראה הערה ל - אף שבדוחק יש לומר שכך הייתה גירסתו במדרש): בפירוש רש"י עיקר הענין בזה שהיה נר דלוק שפעל על יצחק - הוא הנס בקיום המצוה שלה כבפנים, ולכן מדגיש "מערב שבת כו'" זמן שמדלקת הנרות. מה שאין כן במדרש עיקר ההדגשה בענין זה הוא הנס שבזה, והנס הותחל מ"לילי שבת (ועד כו')"*, היינו אחרי הזמן שאפשר שיהיה דולק על פי הטבע. ויש לומר שזהו גם ההפרש בלשון פירוש רש"י "נר דלוק" ובמדרש "נר דולק". אבל להעיר שבילקוט הובא (דברי המדרש): נר דלוק. (ובכמה כתבי יד (בהוצאה הנ"ל) גם בבראשית רבה - נר דלוק). ולאידך, בדפוס ראשון דפירוש רש"י: נר דולק. ואין כאן מקומו.

*) והסיום "ועד לילי שבת" - הרי זה עד ולא עד בכלל, ולהעיר מהמשך המשניות (אבות פ"ה מ"ב): עשרה דורות מאדם עד נח (דשניהם בכלל) כו' מנח ועד אברהם (דרק אחד מהם בכלל – וראה מפרשים במשנה – מחזור ויטרי. תוספות יום טוב. ועוד). וראה לקו"ש חט"ו ע' 70 ואילך). ובכמה כתבי יד (בהוצאה הנ"ל) "ללילי שבת" (וכן הוא בילקוט שלפנינו).

לג) בתוספות ד"ה שנאמר (כתובות ז, ב) כתב דאיכא למימר דהכתוב "ויברכו את רבקה גו'" מדבר בברכת אירוסין, אבל הרי מסיים: ונראה דאסמכתא בעלמא היא כו' ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין. וכן מפורש במסכת כלה רבתי פ"א.

ועל פי הכלל "לא לאפושי במחלוקת" (נסמן בדרכי שלום (נדפס בשדי חמד כרך י' בסופו) כללי הש"ס סרנ"ז) מסתבר דגם התנא קמא בפרקי דרבי אליעזר (שבהערה כב): "וכחזן שהוא עומד ומברך את הכלה בחופתה כך עמדו וברכו את רבקה", סבירא ליה דאסמכתא בעלמא הוא (וראה רד"ל שם). ובפרט דדעת רבי יוסי שם מפורש דהנשואין היה רק כשבאת ליצחק. ואין לומר דרבי יוסי פליג בזה אתנא קמא, דאם כן הוה ליה למימר דעתו אחרי "וכחזן כו'".

וגם אם תמצי לומר שהיתה ארוסה (מדרש אגדה על הפסוק ויקח האיש נזם זהב (פסוק כב). פסיקתא זוטרתא על הכתוב ויוצא העבד (פסוק נג). תוספות (בהדר זקנים) (על הפסוק ויקח העבד עשרה גמלים (פסוק יוד)), אבל ברוב מדרשי רז"ל ומפרשי התורה לא משמע כן) הרי לא חל על ארוסה חיוב הדלקת הנר (של נשואה) יותר מזו שאינה ארוסה, דהן לטעם דהנשים מוזהרות בו יותר "מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית" (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן או"ח סרס"ג ס"ה מרמב"ם הלכות שבת פ"ה ה"ג. ובטור ושולחן ערוך שם) הרי זה שייך רק בנשואה ולא בארוסה, וגם להטעם "שהיא כבתה נרו כו' . . שתתקן מה שקלקלה" (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן שם. טור שם בשם מדרש - תנחומא ריש פרשת נח) הרי זה רק בנשואה שיש לה בעל, כחוה שכבתה נרו של עולם (בעלה).

לד) תולדות כה, כ (וראה גם פירוש רש"י לפני זה - וירא כב, כ) וכן הוא בסדר עולם פ"א (ראה תוספות ד"ה וכן (יבמות סא, ב): ואי אפשר להגיה בסדר עולם). סוף מסכת סופרים. פסיקתא זוטרתא פרשתנו כד, מד. מדרש שכל טוב פסוק יד. ועוד. וראה הערה הבאה והערה מא.

לה) כל הנ"ל מוכח גם במדרש וילקוט, דגם שם הובא הא דנר היה דלוק, ואשר זה גרם שיצחק ישא את רבקה, כבהערה כב (ולהעיר מההמשך במדרש שם: למדתך תורה . . יהיה משיאן תחלה ואחר כך . . בתחלה ויבאה יצחק האהלה כו') וכמפורש בלבוש כאן דהג' דברים שבמדרש, נר דלוק (וברכה מצויה וענן קשור) היה קודם נשואיה. וגם איתא בבראשית רבה לפני זה (פ"ס, י"ב) "מכאן שאין משיאין את היתומה כו'" ש(דין) היתומה כאן קאי על קטנה דוקא. ובילקוט מפורש "שאין משיאין את הקטנה".

לו) תולדות כו, ה.

לז) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן או"ח סי' רס"ג ס"ה, ס"ט וי"א.

לח) ואין לומר שאברהם (ויצחק) הדליק באהל אחר לא בהאהל שהדליקה רבקה*, דלפי זה אינו מתאים הלשון "וכשמתה פסקו" שבפירוש רש"י, הרי לא הודלק הנר מלכתחילה. וראה לקמן הערה מח.

*) ברד"ק פירש "כן היה מנהג בימים ההם להיות אהל לאיש בפני עצמו ולאשה בפני עצמה" ומביא הכתוב (ויצא ל, טז) אלי תבוא, ומה שכתוב שם (לא, לג) ויבא באהל יעקב ובאהל לאה. ומשמע מדבריו שאברהם ויצחק לא היו בהאהל של שרה כל הזמן עד שבאה רבקה (וכן משמע בזהר שם קלג, ב. וברמב"ן על הפסוק). אבל לפי פירוש רש"י (שם ל, טו) פירש "אלי תבוא" הוא לפי "שלי (של רחל) היתה שכיבת לילה כו'", וב"אהל יעקב" פירש רש"י "הוא אהל רחל כו'" (ולא כמו שפירש הרד"ק דלעיל וכן בראב"ע וברמב"ן שם). וראה גם פירוש רש"י וישלח לה, כב. ולפי זה לכאורה מוכח דעת רש"י שלא היה להאיש אהל מיוחד כי אם שהיה אהל א' לשניהם. ומה שפירש רש"י (לך יב, ח) "אהל אשתו כו'" יש לומר שזהו כפירוש רש"י (פרשתנו כד, כח) "הנשים . . בית לישב בו למלאכתן כו'".

לט) וצריך עיון אם לאחר שרבקה התחילה להדליק פסק אברהם (ויצחק) להדליק, כי הדלקתה של רבקה (גם לאחר נישואיה - ראה לקמן הערה מא) הרי זה רק ענין דחינוך, ואינו פוטר את אברהם (ויצחק). וראה (- להלכה - ובמצות דרבנן כנדון דידן) שולחן ערוך או"ח סי' תרפ"ט ס"ב ובמגן אברהם (ומחצית השקל) שם סק"ד. מגן אברהם (ומחצית השקל) סי' תרעז סק"ח. או שבקיום המצות דאבות (לפני מתן תורה) אין נפקא־מינה בזה. ואין כאן מקומו.

מ) ראה בארוכה שיחות חודש תשרי תשל"ה. לקו"ש חי"א ע' 281 ואילך. לקו"ש חי"ז ע' 7-146. ועוד.

מא) וגם לפי מה שכתוב בחזקוני בהכתוב עשרה גמלים (כד, י) "להרכיב עליהן עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונשואין"* - הרי: א) אין זה שייך כלל לבירור דעתו בענין חיוב ההדלקה אם הוא רק אחר הנשואין. ואדרבה, זה גופא שלא הביא ראיה דרבקה היתה כבר לאחר הנשואין כשבאתה האהלה מזה שהדליקה נרות - מוכיח דסבירא ליה שמדליקות גם קודם הנשואין. ב) ועוד ועיקר: מכיון שרבקה היתה בת ג' שנים (וכמפורש גם בחזקוני פסוק סד**) - אין נפקא־מינה אם היתה קודם הנשואין או לאחריה, כי אין הנשואין פועלים ומשנים בנוגע לחיוב במצות. ופשוט.

*) אבל להעיר דלקמן (כה, א) הביא דברי המדרש (הובא לעיל הערה לה) "למדה תורה דרך ארץ . . שלא ישא אשה עד שישאו הם ולכך כתיב ויקח את רבקה ותהי לו לאשה כו'", דמשמע שלא היה הנשואין קודם שבאתה ליצחק.

**) אבל בפרשת תולדות (כה, כ) כתב דרבקה היתה בת י"ד שנים כשנשאת, וכדעת הספרי הובא גם בתוספות ד"ה וכן (יבמות סא, ב). ובדעת זקנים תולדות כה, כ. וראה ברד"ל בפרקי דרבי אליעזר פט"ז ופל"ב.

מב) והרי האב מצווה מדברי סופרים לחנך גם בתו (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן או"ח סשמ"ג ס"ב. וראה מגן אברהם ומחצית השקל שם סוף סק"א. וראה תוספתא עירובין (פ"ב ה"ח): "לא נמנעו . . מלשלח עירובין . . וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצות").

מג) ראה פסיקתא זוטרתא שבהערה לד.

מד) כד, נז.

מה) ובפרט דהרי משנה מלשון המדרש וכו' (שהובא לעיל סוף הערה לה).

מה*) אבל ראה פירוש רש"י תולדות כה, כז.

מו) כי מסתבר לומר שזה שהיה לה דין "גדולה", הרי זה רק לגבי ענינים טבעיים ולגבי דיני בני נח, דלהיות שהאבות היה להם דין בני נח (ראה לקו"ש ח"ה ע' 143 ואילך. ושם נסמן), ושיעור דבן י"ג למצוות הוא (לכמה דיעות) מהשיעורין דהלכה למשה מסיני, הרי בבני נח לא שייך שיעור זה, ושיעורו הוא כשנעשה גדול בשכל (- ראה בכל זה בארוכה לקו"ש חלק יוד ע' 70 ואילך. חט"ו ע' 291). מה שאין כן הדברים שעשו (לא מצד דיני בני נח, כי אם) מפני שקיימו את התורה, היינו חיובים של "בני ישראל" - הרי השיעור דגדלות שבזה הוא כמו שהוא בישראל ואין לומר שיהיה כמו שהוא בבני נח, דהרי זה תרתי דסתרי. וקל להבין.

מז) פרשתנו כד, א.

מח) ואין לומר שגם הנרות שהדליק אברהם היו דולקים מערב שבת לערב שבת אלא שהדליק באהל אחר מה שאין כן באהל שרה שלאחר שמתה לא היו נרות דולקים, דלפי זה אין מתאים (ובפרט להגירסא שבדפוס ראשון ושני (הובא לעיל הערה ג) נר דלוק באהל) הלשון "ומשמתה פסקו", דמשמעו שפסקו הנסים, שלא היו דולקים מערב שבת לערב שבת כו', והרי לפי הנ"ל לא הדליקו נרות שם כלל.

מט) ראה רמב"ן לך יב, ו. וראה בראשית רבה פ"מ, ו. ועוד.

ובפרט על פי מאמר רז"ל שקיום המצות לאחר מתן תורה הוא במדריגה נעלית יותר מקיום המצות של האבות, ודוקא לאחר מתן תורה המצות פועלות בגשמיות העולם (ראה שיר השירים רבה פ"א, ג (א). וראה לקו"ש ח"ה ע' 79 וע' 88. ושם נסמן).

מט*) שבת קיט, ב.

נ) יבמות סג, א.

נא) שם סה, ב. הובא בפירוש רש"י בראשית א, כח.

נב) תהלים מה, יד.

נג) נסמן לעיל הערה לג.

נד) חזקוני (ריב"א), גור אריה, רע"ב, באר מים חיים. ועוד.

נה) על דרך זה הוא בגור אריה. ובחזקוני (וריב"א): ענן דוגמת נדה שהענין שלהם חוזר ושוב פוסק וחוזר. וברע"ב: שאוהל לשון תשמיש. ובבאר מים חיים "שכל דמיה ואיבריה כבדים ועכורים כענן זה". ובשל"ה (שם) "ענן קשור . . כמו שכתוב ופקדת את נוך וידעת כי שלום אהלך".

נו) ריש פרשת בהעלותך.

SICHOS IN ENGLISH